

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

ТЕРЕХОВ ВІТАЛІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 342.951

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Реферат
дисертації на здобуття
наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий консультант

Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор
Гречанюк Сергій Костянтинович
Департамент з питань виконання кримінальних
покарань, начальник

Офіційні опоненти:

Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
Журавльов Дмитро Володимирович,
Офіс Президента України, Департамент з питань
громадянства, помилування, державних нагород,
керівник управління з питань помилування

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор
юридичних наук, професор,
Дрозд Олексій Юрійович
Бюро економічної безпеки, керівник департаменту
організації забезпечення діяльності

доктор юридичних наук, доцент,
Банах Сергій Володимирович,
Західноукраїнський національний університет,
декан юридичного факультету

Захист відбудеться 26 жовтня 2024 р. о 09.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.05 Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Олена СОКУРЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Питання оновлення підходів до діяльності правоохоронних органів залишається актуальним і, значною мірою, невирішеним концептуально елементом усіх реформ публічного управління від часу відновлення незалежності України.

На усіх критичних етапах українського державотворення діяльність правоохоронних інституцій визнавалась суспільством та патріотично налаштованими вченими протирічивою своєму призначенню, а численні проведені реформи критикувались. Так, у останній довоєнний 2013 рік за рівнем довіри судово-правова система перебувала на останньому місці (за даними опитувань фонду «Демократичні ініціативи»). У часи війни і, особливо, після початку повномасштабного вторгнення рівень довіри зріс до рекордно високих показників. Проте уже в кінці 2023 року, за дослідженням Київського міжнародного інституту соціології, МВС довіряють 42%, не довіряють – 39%; ДБР – 39% проти 32%; лише 33% вважають антикорупційні органи ефективними, а 31-38% респондентів оцінюють суди і прокуратуру як здатних діяти справедливо.

Отже, якщо суспільні дискусії і відсутність консенсусу у чіткому векторі реформування або розвитку правоохоронної моделі України і її адміністративно-правового забезпечення у стійкій постреволюційній Україні 2004 та 2014 років пояснювались об'єктивними складнощами тяглості радянського спадку та широкими експертними обговореннями про реформи, – відсутність конструктивних і обґрунтованих кроків щодо системної побудови нових правоохоронних правил та процедур діяльності державних інституцій в часи пандемії Covid19 та повномасштабного збройного вторгнення складає одну з чітких загроз існування України як держави та її суспільства.

Сучасна правоохоронна функція в демократичних державах має на меті не лише протидію правопорушенням, а й надання послуг, проведення просвітницької роботи, забезпечення прозорості та підзвітності громадському суспільству. Правоохоронні органи повинні бути інтегровані у сферу інформаційних та комерційних відносин, а також відповідальними перед місцевою громадою. Для цього необхідно переосмислити правоохоронні стандарти та сформулювати нову модель роботи суб'єктів правоохоронної діяльності, яка відповідала б кращим практикам іноземних держав.

При пандемії COVID-19 публічно-управлінською системою України як і багатьох інших країн було продемонстровано відсутність комплексного підходу до управління правоохоронною діяльністю. Критично важливим стало удосконалення правоохоронної функції в частині забезпечення гарантій безпеки, захищеності та інституційної спроможності діяльності органів правопорядку в екстремальних умовах епідемії.

На обох етапах російсько-української війни правоохоронна система України отримала ще більше викликів сталому ефективному функціонуванню. Правоохоронні органи за допомогою законотворчого органу та вищих політичних та військових органів державного управління, а також самостійно

долають нормативні та управлінські прогалини у власному функціоналі, впроваджують раніше відсутні або неповноцінно випробувані форми й інструменти діяльності. Їхній персонал працює в умовах безпрецедентних складнощів та емоційної напруги, приймаючи рішення, від яких залежать життя людей.

Все це показало нам потребу провести комплексне адміністративно-правове наукове дослідження цього питання. У основу нашого бачення сучасної концепції правоохоронної діяльності як специфічної форми публічної служби покладено підхід упорядкування засад діяльності та її реформування з пріоритету верховенства права та прогресивної парадигми доброго врядування, регулюючи правовідносини між правоохоронними органами та їх службовцями й іншими суб'єктами адміністративного права.

Серед учених, представників науки адміністративного права та публічного управління, які досліджували концептуальні питання правоохоронної діяльності в сучасний період державотворення важливо виділити таких науковців як Н. Армаш, Ю. Битяк, В. Білоус, О. Безпалова, С. Братель, С. Гончарук, С. Гусаров, С. Гречанюк, С. Зінченко, Р. Калюжний, М. Ковалів, В. Колпаков, Т. Коломоєць, О. Литвак, М. Лошицький, І. Петрішак, Д. Приймаченко, В. Пузирний, Є. Соболь, А. Суббот, В. Тацій, А. Янчук.

Теоретично-правові аспекти діяльності правоохоронних органів, а також відображення у діяльності правоохоронних органів питань загального адміністративного права розглядали у своїх працях такі вчені як Р. Алімов, В. Баштанник, В. Боняк, В. Варенко, В. Гірич, Г. Грянка, М. Джафарова, Є. Замковий, С. Зливко, Н. Золотарьова, О. Клименюк, С. Константінов, Д. Лазарева, Н. Лебедева, В. Микитенко, А. Мовчан, Г. Писаренко, О. Полковніченко, М. Сіцінська, Ю. Собко, О. Соколенко, П. Хамула, Л. Чистоклетов, Р. Шай, І. Ярмиш.

Питання діяльності окремих правоохоронних органів та їхніх груп були розглянуті завдяки працям О. Баранця, М. Голомші, М. Іванця, А. Комзюка, К. Короля, С. Мазурика, С. Мельника, О. Нестеренка, В. Ортинського, Д. Осмолівського, В. Поливанюка, О. Синегубова, Д. Тичини, В. Трояновського, П. Чистякова, Д. Швеця, С. Яценка та інших дослідників.

Іноземний досвід провідних країн світу був вивчений завдяки працям С. Буяджи, А. Біласа, І. Григоренко, Р. Кравченка, М. Криштановича, О. Проневича, А. Пугача, Х. Солнцевої, О. Федченко та інших вчених.

Особливості діяльності органів публічної влади під час надзвичайних ситуацій було опрацьовано на основі праць А. Вознюк, С. Чернявського, М. Колеснікова, О. Комісарова, Б. Логвиненка, В. Сокурєнка, О. Шевчука та інших авторів.

Серед наукових робіт щодо удосконалення правоохоронної діяльності з позиції сервісності та транспарентності варто виділити праці О. Безпалової, Р. Ботвінова, А. Гаврюшенко, С. Гайдая, А. Галая, С. Денисюк, І. Зозулі, Є. Крапивіна, А. Кубаєнка, К. Меліхова, І. Мінаєвої, І. Охріменка, Я. Павлович-Сенети, С. Петрова, О. Пухкал, Г. Терещук, В. Трояна, О. Циганова.

За результатами проведеного аналізу праць вчених, практиків, констатовано відсутність єдиної узгодженої позиції щодо концепції сучасної правоохоронної діяльності та її модернізації в Україні. Представлені у сучасній літературі з адміністративного права засади правоохоронної діяльності частково походять із радянського погляду на систему державного управління як системи монополії державного примусу. Також як показує перелічене вище коло авторських робіт лише незначна частина з них враховує сервісний характер правоохоронної діяльності та реалії функціонування в умовах пандемії та воєнного стану.

Зазначені положення свідчать про актуальність теми та доцільність її розробки у межах обраної наукової спеціальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційне дослідження відповідає цілям реформи публічної служби та її підходів діяльності, визначеним у Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» (указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015); Стратегії національної безпеки України (указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Воєнної доктрини України (указ Президента України № 555/2015), Концепції боротьби з тероризмом в Україні (указ Президента України від 05.03.2019 № 53/2019), Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (указ Президента України від 1 червня 2021 року № 231/2021), а також враховує пріоритети низки напрямів реформування публічного управління, зумовлених Євроінтеграцією України. Тема дисертації затверджена Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права від 19 жовтня 2022 р., протокол № 13.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі дослідження теорії, а також актуальної національної і зарубіжної практики, аналізу законодавства та практики його реалізації, комплексно розкрити адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності, засновані на подальшому впровадженні принципів сервісності та транспарентності, прозорості та підзвітності, також суспільної безпеки та запропонувати шляхи удосконалення практичної діяльності правоохоронних органів в Україні.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації були поставлені такі основні завдання:

- переосмислити поняття адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності відповідно до сучасного етапу українського державотворення;
- викласти основні засади реалізації правоохоронної функції держави;
- охарактеризувати іноземний досвід адміністративної діяльності правоохоронних органів у країнах Англосаксонської правової сім'ї та країнах континентальної Європи з метою модернізації такої діяльності в Україні;
- навести авторську позицію удосконалення державної політики у сфері правоохоронної діяльності;
- запропонувати авторське бачення правової природи сервісу в діяльності правоохоронних органів;

- обґрунтувати адміністративно-правовий зміст принципу доступності сервісів, що забезпечуються правоохоронними органами в Україні;
- охарактеризувати правове забезпечення інформаційно-аналітичних досліджень у сфері правоохоронної діяльності;
- розкрити адміністративно-правові засади реалізації принципу прозорості у діяльності керівників правоохоронних органів;
- запропонувати систему положень забезпечення внутрішньої безпеки та захисту працівників правоохоронних органів;
- навести систему побудови діяльності правоохоронних органів України на основах доброчесності;
- розкрити крізь призму актуальних рішень Європейського суду з прав людини вимоги змістової перебудови правоохоронних органів в Україні;
- оновити відповідно до сучасної доктрини адміністративного права бачення меж демократичного контролю та недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів;
- охарактеризувати шляхи забезпечення гарантій та ефективної роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації;
- розкрити виклики і потреби змін у діяльності правоохоронних органів України у час війни;
- сформулювати конкретні пропозиції щодо удосконалення нормативних основ та практичної діяльності правоохоронних органів в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають при формуванні та реалізації адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні положення та концептуальні підходи щодо адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності в Україні в умовах існуючих викликів та загроз, національне законодавство та правозастосовна практика, підходи інших держав щодо інституту публічного управління правоохоронними органами.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи склали філософсько-світоглядні принципи і підходи, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання правових явищ, використання яких дозволило отримати науково-обґрунтовані результати.

На основі положень діалектики досліджено еволюцію поглядів на базові засади адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності, основи побудови та реалізації державної політики у сфері правоохоронної діяльності, опрацьовано іноземний досвід (що розкрито у підрозділах 1.1, 1.3, 2.1, розділи 3 та 5).

Комплекс застосованих методів дослідження включав низку загальнонаукових методів пізнання – аналіз і синтез, дедукцію й індукцію, а також спеціально-наукові методи, а саме: 1) системний і структурно-функціональний методи були використані для з'ясування форм та методів діяльності правоохоронних органів в особливих умовах (підрозділи 5.1 - 5.3); 2) методи компаративістики – для порівняння діяльності правоохоронних органів в Україні та інших країнах (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1-2.3, 4.2);

4) семантичний, гносеологічний та аксіологічний методи було застосовано для визначення поняттєво-категоріального апарату, зокрема таким чином були оновлені поняття правоохоронної діяльності, правоохоронного сервісу, інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності та інші категорії (підрозділи 1.1, 2.2, 3.1), досліджено зміст забезпечення прозорості в діяльності керівників правоохоронних органів та антикорупційні процедури (підрозділи 3.2, 3.4); 5) методи моделювання і прогнозування, а також синергетичний підхід використовувалися при побудові інноваційних за змістом напрямів діяльності правоохоронних органів з метою сервісності, законності, транспарентності (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1-3.4), визначення шляхів удосконалення законодавства України та практики його застосування.

Діяльність правоохоронних органів розглядалась у взаємозв'язку теорії і практики, що відповідає вимогам до сучасних комплексних та новітніх наукових досліджень. Обґрунтування авторської концепції здійснювалось шляхом дослідження теоретичного та емпіричного матеріалу. Була опрацьована широка джерельна база щодо теорії та практики діяльності правоохоронних органів в Україні та за кордоном. Особливої уваги було приділено особливостям роботи персоналу правоохоронних органів в умовах нових безпрецедентних викликів пандемії та великої війни.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційне дослідження є одним із перших в адміністративному праві України комплексних монографічних досліджень адміністративно-правових основ сервісного концепту правоохоронної діяльності, що враховує надзвичайні кризові обставини функціонування та проведення реформ у часи пандемії та повномасштабної оборонної війни на території України.

Сучасний науково-обґрунтований погляд на призначення адміністративної діяльності правоохоронних органів та їх функціонування у зазначених кризових умовах дозволив сформулювати авторські підходи до змістової перебудови публічно-сервісної діяльності органів правопорядку відповідно до оновлених засад та процедур. Такий підхід дозволив отримати якісно нові результати науково-теоретичного та прикладного характеру щодо удосконалення положень науки адміністративного права та практики діяльності органів публічної влади як його суб'єктів.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема,

уперше:

1) сформовано концепт безпечних умов (безпечного середовища) виконання правоохоронних повноважень, що забезпечуються наступними вимогами до професії осіб уповноважених на здійснення правоохоронних функцій: знанням положень законодавства з питань правоохоронної діяльності умінням його застосування; фізичною підготовленістю, наявністю навичок володіння вогнепальною зброєю, спеціальними засобами, прийомами рукопашного бою; психологічною стресостійкістю, здатністю ефективно діяти в складних (екстремальних) умовах; високим рівнем мотивації у реалізації правоохоронних

завдань тощо; наявністю логічного мислення, умінням прогнозувати криміногенну поведінку та вчасно вживати заходів, спрямованих на припинення протиправних посягань;

2) обґрунтовано в якості сталого методу діяльності правоохоронних органів інформаційно-аналітичну дослідницьку (пошукову) діяльність та запропоновано види інформаційно-аналітичних досліджень: за характером: оперативні, експертні, стратегічно-управлінські; за правовими наслідками для досягненні правоохоронних завдань: можуть бути використані в якості доказів в судовому процесі; не є судовим доказом, мають значення для прийняття процесуально-слідчих, управлінських рішень.

Також обґрунтовано, що інформаційно-аналітична робота в правоохоронних органах може здійснюватися виключно в межах та спосіб передбачений законом;

3) запропоновано переглянути концепцію діяльності правоохоронних органів як інституцій публічного сервісу шляхом запровадження підходу ініціювання послуги, а саме: перейти від контрольної-наглядової форми перевіркової роботи на адміністративну роботу типу «запит-послуга». Доступність правоохоронної допомоги (сервісу) у такому бачення складає сукупність умов, при яких особа може скористатися правом на захист прав, свобод та законних інтересів шляхом звернення до правоохоронних органів;

4) запропоноване комплексне бачення адміністративної антикорупційної процедури. За вузьким підходом, антикорупційні процедури охоплюються виключно межами управлінського процесу і позбавлені дії поза таким. У широкому розумінні, охопленість антикорупційного процесуального права виходить за межі внутрішньо управлінських процесів та утворює відносини самостійного (замкнутого) характеру. Антикорупційні процедури в управлінні правоохоронною діяльністю можуть проявлятися в: створенні бар'єрів для корупційних обмежень; урегулюванні порядку вчинення процесуальних дій; дотриманні меж допустимого втручання в законні права та інтереси приватних осіб; веденні способу життя службовців, який відповідає офіційним задекларованим доходам; відмежуванні публічної служби та приватних інтересів правоохоронців; гарантіях законності діяльності через інструкційну модель реагування на корупційні ризики; підвищенні дисципліни, морально-етичної складової правоохоронної служби; розвитку правоохоронного сервісу; підвищенні ефективності контролю

5) систематизовано сучасні форми (прояви) інституційного спротиву в практичній діяльності правоохоронних відомств (особливо антикорупційного спрямування) з метою їх викорінення на вищих, координаційному та політичному, рівнях;

6) визначено в адміністративно-правовій доктрині термінологічний ряд, яким характеризуються обмеження, спричинені пандемією COVID-19: «адміністративно-правовий режим пандемії COVID-19», «режим повної ізоляції», «адміністративно-правовий режим забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя», «режим самоізоляції» та запропоновано

систему шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності в умовах пандемії;

удосконалено:

7) концепцію теоретико-правової характеристики правоохоронної функції модерної України, зокрема необхідність розглядати серед її характеристик сервіс у сфері правоохорони, інформаційно-телекомунікаційне забезпечення та цифровізацію відносин правопорядку; комунікацію, міжсуб'єктну взаємодію, контроль;

8) наукове бачення комплексних вад сучасного стану реформування правоохоронних органів в Україні: поява нових правоохоронних органів без попередньо спланованих, очікуваних рішень, що мали б бути результатом стратегічного курсу держави; нез'ясований зміст терміну «правоохорона» та недосконалий зміст терміну «правоохоронні органи» в чинному законодавстві є одними із нормативно-правових детермінантів дисгармонії у вирі державної правоохоронної політики; відсутність єдиного органу державної влади, що відповідає за реалізацію державної правоохоронної політики як центру ухвалення стратегічних рішень та політичної відповідальності держави у сфері реалізації правоохоронної функції; відсутність єдиного нормативно-встановленого документу із покроковим планом заходів щодо впровадження та реалізації засад державної правоохоронної діяльності;

9) наукову характеристику незаконного впливу на діяльність правоохоронних органів та їх працівників. Такий вплив запропоновано класифікувати як інституційний (тиск на роботу відомства чи окремої правоохоронної функції) та функціональний (перешкоджання індивідуальній оперативно-слідчій чи управлінській діяльності посадових осіб);

10) практичну характеристику потреби розмежування повноважень підрозділів правоохоронних органів, що забезпечують безпеку; попереджують неправомірні дії з боку персоналу; а також тих, які здійснюють антикорупційні функції. Адже у низці правоохоронних органів чіткої межі повноважень таких структур не встановлено і вони працюють на засадах змагальності, близькості від керівництва, захисту «честі мундира» замість інтересів суспільства;

11) систему адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності в умовах воєнного часу, зокрема: надано пропозиції до термінологічної характеристики функціонування правоохоронних органів у таких умовах; систематизовано об'єкти впливу загроз на правоохоронний сервіс; визначено ключові недоліки та запропоновано шляхи удосконалення законодавчого регулювання діяльності окремих правоохоронних органів в умовах воєнного стану;

- дістали подальшого розвитку:

12) система форм та методів коригування правоохоронної діяльності згідно до практики ЄСПЛ, що комплексно усуває констатовану Судом проблему порушення прав та демонструє позитивні зусилля держави утримуватись від таких порушень у подальшому;

13) напрями удосконалення транспарентності керівників правоохоронних органів. Такими напрямами запропоновано розглядати підвищення прозорості оцінки роботи керівників та їх управлінських рішень, а також прозорість кадрових процесів по відношенню до керівників правоохоронних органів;

14) адміністративно-правові характеристики безпеки та захисту працівників правоохоронних органів;

15) класифікація негативних наслідків екстремальних умов роботи правоохоронців, які впливають на якість правоохоронної діяльності в сучасній Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційне дослідження має як науково-теоретичний, так і прикладний інтерес. Одержані результати можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – як основа для удосконалення засад правоохоронної діяльності як комплексного інституту адміністративного права в контексті сучасних подій та складностей воєнного періоду, з урахуванням положень реформи Євроінтеграції та низки спеціалізованих реформ публічного сектору в Україні (довідка про впровадження Пенітенціарної академії України від 01.12.2023 р.);

- у правореалізації – для удосконалення діяльності ключових правоохоронних органів з урахуванням сучасних загроз стійкості Української держави та проголошених реформ (довідка про впровадження в практичну діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України від 08.11.2023 р.;

- у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», та інших, що стосуються сфери публічного управління та правоохоронної діяльності (довідка про впровадження Пенітенціарної академії України від 01.12.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені в науковій роботі положення, що виносяться на захист, є результатом праці авторки дисертації. Наукові ідеї та розробки, які належать співавторам опублікованих праць, у дисертаційному дослідженні не використовувались.

Особистий внесок до опублікованих колективних наукових праць визначений у їхньому змісті.

У тих спільних наукових працях, де авторський доробок не конкретизовано, особистий внесок дисертанта, стосувався наступного: у статті «Law Enforcement Function of the State in the Taxation Sphere in Ukraine», опублікована спільно Vladyslav Teremetskyi, Serhiy Hrechaniyuk, Larysa Nalyvaiko, Salmanova Olena, Iryna Chuprikova, Nazarenko Maryna авторський внесок полягав у характеристиці правоохоронної складової фіскальної діяльності в Україні, зокрема, серед іншого, автором аналізується сучасний стан реалізації податкової політики в Україні; у статті «Possibilities of Using Multimedia Technologies in Education», опублікованої спільно з Kotiash Iryna, Shevchuk Iryna, Borysonok Maksym, Matviienko Iryna, Popov Mykyta, Kuchai Oleksandr, авторський внесок полягав у з'ясуванні можливостей інтерактивних мультимедійних методик, які є складовою освітянського процесу; у статті «Problematic aspects of the serving of sentences by specific groups of convicted persons», опублікованої у співавторстві з

Hrechaniuk S., Shchyhol Y., Udalova L., Khablo O. авторський внесок полягав у опрацюванні статистичних даних щодо кількості та складу засуджених та ув'язнених осіб, а також статусу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Повторно на захист не виносяться положення, ідеї та висновки дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на засіданні фахового семінару відділу проблем публічного права від 12 лютого 2024 року.

Теоретичні та практичні положення дисертації було оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, круглих столах. Серед них: «Проблеми сучасного права» (Київ, 14 вересня 2018 р.); «Сучасні дискурси щодо реформування правової системи» (Тернопіль, 12 жовтня 2018 р.); «Сучасні дискурси щодо реформування правової системи України» (Тернопіль, 10 листопада 2019 р.); «Шляхи удосконалення законодавства щодо обмеження конституційних прав людини і громадянина в кримінальному провадженні» (Київ, 15 грудня 2020 р.); «Трансформація сучасного права» (Київ, 08 лютого 2021р.); «Трансформація сучасного права» (Київ, 19 вересня 2021р.); «Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України» (Чернігів, 22 жовтня 2021 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації опубліковано в одноосібній монографії; 22 наукових статтях, з яких: у зарубіжних наукових періодичних виданнях та прирівняних до них – 3, у вітчизняних фахових наукових виданнях – 19; 7 тезах конференцій та інших публікаціях.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, які об'єднують п'ятнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 457 сторінки, список використаних джерел – 43 сторінок (448 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; окреслено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; описано методи, нормативну, емпіричну основу дослідження; розкрито наукову новизну, особистий внесок до публікацій і теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено апробацію матеріалів дослідження; визначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності» складається з трьох підрозділів і розкриває поняття адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності, адміністративно-правові основи реалізації правоохоронної функції держави, а також характеризує зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності.

У підрозділі 1.1. «Поняття адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності» зауважується, що дану теоретичну категорію необхідно розглядати як систему законодавчо закріплених адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян за допомогою визначеного кола суб'єктів у рамках їх компетенції щодо реалізації правоохоронних функцій.

Ознаками адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності вважається: сформована нормативно-правова база адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності); визначене коло суб'єктів у рамках їх компетенції щодо забезпечення правоохоронних функцій; система адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян у правоохоронній сфері; дотримання визначених адміністративних процедур; обов'язковість рішень суб'єктів правоохорони; застосування міжнародних стандартів в діяльності правоохоронних органів.

У підрозділі 1.2. «Адміністративно-правові основи реалізації правоохоронної функції держави» досліджуються аспекти адміністративно-правового забезпечення правоохоронної функції в контексті сучасних тенденцій реформування правоохоронної системи.

Виокремлено чинники, які впливають на розвиток правоохоронної діяльності на сучасному етапі: сучасна правоохоронна функція позбавлена надмірного інтересу до примусу; все більшої актуальності набувають функції з надання послуг, проведення просвітницької роботи, утвердження прозорості, підзвітності та підконтрольності громадському суспільству; поглибилась інтеграція правоохорони у сферу інформаційних, комерційних відносин; реалізація правоохоронної функції на місцях стала більш відповідальною перед місцевою громадою завдяки реформі децентралізації; змінились вимоги до якості нормативного забезпечення правоохоронної інфраструктури.

Правоохоронна функція – це комплексний напрямок державної політики, за допомогою якого досягається охорона прав, свобод та інтересів людини і громадянина, забезпечення законності, конституційного ладу, правопорядку та безпечного існування суспільства, його елементів.

Із аналізу сучасних наукових доробків, узагальнено, що теоретичне підґрунтя адміністративно-правового регулювання правоохоронної функції держави може базуватися на наступних тезах: синергія догм державного управління, управлінських відносин та нормативної діяльності держави у сфері правоохорони; вплив правових норм у сфері державного управління на охорону прав, свобод та інтересів людини і громадянина; позитивне зобов'язання держави утверджувати та захищати права людини через відповідну діяльність правоохоронних інституцій, регламентованих нормативними адміністративними актами та ін.

Зроблено висновок, що відсутність спеціального закону у сфері правоохоронної функції не є суттєвим недоліком на шляху ефективності врегулювання відносин правоохорони, оскільки обсяг загальних засад державної функції правоохорони є досить широким в теоретичному аспекті. З позиції юридичної техніки, нормопроекування та систематизація відносин

правоохорони є настільки складним завданням, що не виправдовує мети існування самого закону чи зводу законів.

У підрозділі 1.3. «Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності» зазначається, що адміністративно-правове регулювання правоохоронної діяльності у країнах Європи та США передбачає обов'язкову побудову державних стратегій розвитку та впровадження міжнародних стандартів громадської безпеки і охорони правопорядку, а також належне нормативне забезпечення діяльності системи правоохоронних органів цих країн.

Міжнародні стандарти у правоохоронній сфері базуються на таких міжнародних документах як: Кодекс поведінки службовців органів правопорядку Організації Об'єднаних Націй 1979 р., Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р., Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р., Основоположні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку Організації Об'єднаних Націй 1990 р. та ін.

Аналіз адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності у європейських країнах та США показав наявність наступних спільних рис: врегулювання питань правоохоронної діяльності на рівні норм Конституцій держав, загальних та спеціальних законів; впровадження антикорупційного, антитерористичного напрямів у діяльності поліції як пріоритетних для ефективної реалізації правоохоронної функції держав; прийняття Кодексів поліцейської етики для регламентування протидії злочинності та корупції.

Розділ 2 «Правоохоронний сервіс як ключова засада правоохоронної діяльності» складається з трьох підрозділів і розкриває питання державної політики у сфері правоохоронної діяльності, правової природи сервісу в діяльності правоохоронних органів, а також правових основ забезпечення доступності правоохоронної допомоги (сервісу) в контексті реформування органів правопорядку.

У підрозділі 2.1. «Державна політика у сфері правоохоронної діяльності» нового бачення набула теоретична конструкція категорії «державна політика у сфері правоохоронної діяльності», а також проаналізовано джерела адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері правоохоронної діяльності. Зроблено висновок про відсутність єдиної програми розвитку правоохоронної інфраструктури для усіх суб'єктів, залучених про виконання правоохоронної функції.

Виокремлено особливості державної політики у сфері правоохоронної діяльності з доктринальної точки зору: охоплює коло суспільно-правових відносин, які виникають, змінюються та припиняються у сфері правопорядку, запобігання, протидії, припинення правопорушенням та роботою правоохоронних органів; правоохоронна функція держави, реалізується через державну політику; має бути зафіксована в єдиному нормативному документі загальнодержавного значення (стратегія, концепція, програма тощо); положення програми охоплені певним часовим проміжком; мета державної політики –

формування програми дій у майбутньому; правоохоронні органи є суб'єктами, які формують та реалізують політику держави у сфері правоохорони, натомість суб'єктами залученими до реалізації державної політики у сфері правоохоронної діяльності є й інші органи державної влади та місцевого самоврядування, громадське суспільство. Зокрема, зазначений тезис може слугувати критерієм класифікації суб'єктів державної політики.

У підрозділі 2.2. «Правова природа сервісу в діяльності правоохоронних органів» нового бачення набуло питання сервісу в правоохоронній діяльності як виконання правоохоронними органами функцій, що спрямовані на обслуговування соціальних, економічних, особистих потреб, інтересів та охорону прав фізичних та юридичних осіб.

Визначені такі політико-правові та організаційні чинники становлення сервісу в роботі правоохоронних органів: необхідність трансформації з карально-примусової на обслуговуючу модель інституційного розвитку правоохоронної системи; закритість та замкненість правоохоронної системи; негативне ставлення суспільства до правоохоронної системи; розвиток та впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій в державний механізм; посилення демократичного контролю над правоохоронними інституціями.

Пошук оптимального балансу в гармонійному співіснуванні примусу та забезпеченні інтересів/потреб громадян у сфері відносин правопорядку має бути ключовим завданням стратегічного планування розвитку правоохоронних інституцій.

Надання послуг у сфері правоохорони та правопорядку спрямовано на задоволення потреб фізичних та юридичних осіб у сфері безпеки, порядку, захисту від протиправних посягань інших інтересів, пов'язаних із реалізацією функцій правоохоронних органів.

Наратив, за яким ототожнення поліцейської держави та поліцейських послуг має діалектичну єдність, помилковий. Поліцейська форма державного керівництва опирається на примус та адміністративну силу. У той же час, поліцейські послуги необхідно розуміти як результат втілення засад «доброго урядування (good governance)» та «держави для людини». Від цього відштовхується ідея ініціювання послуги, а саме - перехід від контрольної-наглядової форми перевіркової роботи на адміністративну роботу типу «запит-послуга». Адресатом (бенефіціаром) правоохоронних послуг не може бути інший правоохоронний орган чи посадова особа, оскільки сервіс в такому випадку є предметом відносин міжвідомчої взаємодії.

Запропонований методологічний підхід, за яким кожна правоохоронна послуга відповідає правоохоронній функції. Він має ряд переваг: по-перше, концептуалізує вже наявну в законі догму про публічно-сервісний підхід до виконання правоохоронних функцій, тобто, закріплює уявлення того, що кожна правоохоронна функція може бути трансформована в ту чи іншу послугу; по-друге, має універсальний характер дії на всю систему правоохоронних органів та органів, які виконують правоохоронні функції; по-третє, дає підґрунтя для широкої підзаконної нормопроектної роботи; по-четверте, не потребує наявності

жорсткого підходу до класифікації правоохоронних органів в законодавстві України.

Запропоновано термін «правове забезпечення інформаційного сервісу» як результат задоволення інформаційних потреб у сфері правоохорони, а саме - набір складних нормативно-врегульованих процедур надання відомостей у сфері безпеки, правопорядку, захищеності та інших даних індивідуального чи публічного змісту, які циркулюють в інституціях правоохоронних органів.

У підрозділі 2.3. «Правові основи забезпечення доступності правоохоронної допомоги (сервісу) в контексті реформування органів правопорядку» вперше запропоновано в системі адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної діяльності розглядати питання доступності як невід'ємний її елемент.

Сутність категорії «доступність правоохоронної допомоги (сервісу)» визначають наступні ознаки: є першочерговим кроком на шляху до реалізації права на захист; забезпечує використання усієї правоохоронної інфраструктури для утвердження, захисту, відновлення прав та інтересів, протидії та припинення правопорушень, охорони майна тощо; відмежовується від доступу до професії працівника правоохоронного органу, оскільки кадрова політика є окремим (самостійним) напрямком управління правоохоронною функцією; має багато спільних рис із доступністю судового захисту, натомість пороговий бар'єр прийнятності позовних заяв при доступі до останнього є значно вищим порівняно із зверненням до правоохоронних органів; обсяг доступу до правоохоронного сервісу виступає її обов'язковим атрибутом, який характеризує наявність такого рівня доступу, який буде достатнім та ефективним для отримання необхідної правоохоронної допомоги.

Правильний підхід до тлумачення змісту термінів «сервіс», «допомога», «послуга» в контексті доступу до правоохоронної функції держави забезпечується, виходячи із наступних уявлень: по-перше, тотожність понять обумовлюється змістовою направленістю усієї сукупності правоохоронної інфраструктури для охорони гарантованих прав, свобод та законних інтересів шляхом звернення до правоохоронних органів; по-друге, виходячи із класичного уявлення в адміністративному праві про «сервісний» підхід в публічному адмініструванні (ідея good government), терміном «сервіс» охоплено весь функціональний потенціал правоохорони, що необхідний для забезпечення відповідних потреб; по-третє, термін «допомога» є більш вузьким, оскільки тяжіє до суміжних понять «підтримка», «сприяння», «захист» і передбачає вжиття активних дій для досягнення бажаного результату; по-четверте, доступ до правоохоронної системи є початковим кроком в отриманні правоохоронної допомоги або правоохоронного сервісу як більш широкого поняття.

Реальність правоохоронної допомоги є одним із найбільш складних з практичної точки зору та водночас дієвих показників доступності до державницької інфраструктури правоохоронного сервісу. На сьогоднішній день масштаби шкоди, завданої неправомірними діями третіх осіб шляхом вчинення правопорушень та злочинів, є неприйнятно великими. Розслідування та встановлення винних осіб може тягнутися роками і є лише одним із кроків до

реального відновлення порушених прав, яке в більшості випадків виражене у формі матеріальної компенсації. Негативна тенденція не в усіх випадках засвідчує бездієвість правоохоронної системи, але, в той же час, стверджувати про високу доступність реальної правоохоронної допомоги щодо відновлення майнового становища постраждалої особи об'єктивно неможливо.

Розділ 3 «Адміністративно-правові методи забезпечення законності правоохоронної діяльності: інформатизація, транспарентність, безпека» складається з чотирьох підрозділів у яких аналізуються питання правового забезпечення інформаційно-аналітичних досліджень у сфері правоохоронної діяльності, прозорості в діяльності керівників, внутрішньої безпеки та захисту працівників правоохоронних органів, антикорупційних процедур в правоохоронній діяльності.

У підрозділі 3.1. «Правове забезпечення інформаційно-аналітичних досліджень у сфері правоохоронної діяльності» останні розглядаються як творчо-інтелектуальна діяльність аналітика (експерта) з отримання нового знання (інформаційно-аналітичного продукту) на підставі зібраних та оброблених (переважно засобами автоматизації) даних про осіб, процеси, події, явища, ініційована уповноваженими особами з метою реалізації повноважень у сфері охоронюваних законом відносин безпеки та правопорядку.

Процес проведення інформаційно-аналітичного дослідження, як і аналітичної розвідки є формою аналітичної роботи. Для всіх термінів характерна системність, творчо-інтелектуальний характер, новизна результатів тощо. Аналітичне та інформаційно-аналітичне дослідження відносяться одне до одного як загальне до спеціального. Інформаційно-аналітичним є аналітичне дослідження, у якому роль інформаційної обробки має суттєве значення для досягнення завдань такого дослідження. Для роботи із такою інформацією, як правило, недостатньо класичних прийомів, а необхідні знання спеціаліста із технічного збору/обробки відомостей. Інформаційно-аналітичним є і ті дослідження, обсяг даних у яких є великим, що потребує застосування методів обробки інформації технічними засобами. Результат дослідження на відміну від аналітичної роботи, повинен дати відповіді на точні/конкретні питання, що являється його основною відмінністю від діяльності інформаційно-аналітичного характеру. Дослідження, як цілеспрямована інтелектуальна робота, більш широка за методами/варіаціями, але, водночас, вужча щодо предмету.

До передумов впровадження інформаційно-аналітичних досліджень в правоохоронній діяльності відносяться: підвищення ролі інформації в суспільно-політичних процесах, демократичних перетвореннях та розвитку громадського суспільства; вчинення правопорушень із використанням новітніх інформаційно-телекомунікаційних інструментів; потреба у ліквідації викликів, пов'язаних із кібербезпекою та веденням війни з боку РФ; необхідність підвищення функціональної спроможності правоохоронних органів у протидії правопорушенням, особливо, транскордонного характеру, перехід та ризик-орієнтовну модель розслідування злочинів у сфері економіки; цифровізація процесуально-доказової діяльності, впровадження е-суду та дистанційного

методу збору доказів, перевага камерального аудиту (робота з базами даних) над методом збору інформації шляхом листування.

У підрозділі 3.2. «Забезпечення прозорості в діяльності керівників правоохоронних органів» нового бачення набув феномен «прозорості керівника правоохоронних органів» як складний механізм менеджменту правоохоронної системи, що охоплює низку організаційно-правових засобів, методів та способів дотримання вимог інституційної (в межах підрозділу/органу) та персональної прозорості рішень, дій, оскільки це необхідно для ефективного функціонування системи правопорядку в демократичній державі.

Досліджено особливості реалізації принципу прозорості та гласності в діяльності керівників різних рівнів в органах прокуратури, Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро, Бюро економічної безпеки, Державного бюро розслідувань. За результатами виокремлено наявність особливого виду публічної звітності – криміногенного аналізу сфери правоохорони. Поширення зазначеної інформації характерно виключно для керівників органів поліції, економічної безпеки та прокуратури.

Участь керівника в інформаційно-публічній роботі необхідно розглядати через призму його правового статусу, елементи якого закріплено нормами визначеної компетенції, а також у зв'язку із дією положень про демократичний цивільний контроль над правоохоронними органами.

Транспарентність правоохоронних органів займає особливе місце в державному апараті, оскільки: службові особи наділені дискреційними повноваженнями; наявна можливість широкого застосування заходів процесуального примусу; виконання правоохоронних завдань кореспондуються із втручанням в права та свободи; наявний високий ризик корупційних проявів. Посада керівника може мати наступний вплив на інформаційно-публічну роботу: уповноважувати на особливий рід комунікацій із представниками ЗМІ, окремими громадянами та їх об'єднаннями; висловлювати офіційну думку, яка ідентифікує позицію правоохоронної інституції; надавати публічну оцінку фактам, діям, подіям; нести відповідальність за висловлювання підпорядкованих осіб.

Публічні консультації в правоохоронній роботі мають стратегічне значення. Публічні обговорення управлінських рішень та нормативних актів керівників правоохоронних органів мають позитивну спрямованість, оскільки: по-перше, передбачають участь та вплив громадськості на правоохоронну політику; по-друге, дають можливість буди поінформованими у фундаментальних засадах розвитку правоохоронної інституції або її окремих функціях; по-третє, забезпечують суспільну підтримку в дискусійних питаннях та проблемах, особливо це має значення у регіональному правоохоронному менеджменті; по-четверте, підвищують довіру до рішень керівника та його управлінської роботи.

У підрозділі 3.3. «Внутрішня безпека та захист працівників правоохоронних органів» констатується, що у системі правового регулювання забезпечення безпеки та захисту працівників правоохоронних органів слід відмітити, з одного боку, сформовану інституцію державного захисту працівників суду та правоохоронних органів, а з іншого, широкий підхід до безпекової політики, що не охоплюється виключно спеціальним законом, а передбачає застосування дії

усього законодавства та підвідомчих нормативних актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Об'єкт спрямування на життя, здоров'я, інтересів працівників правоохоронних органів, як напрям державно-правової політики, є складнішим для реалізації в реальних умовах в силу наступних чинників. По-перше, безпечність середовища ускладнюється дією факторів професійного характеру. Таким чином вплив політики захисту повинен охоплювати як сферу приватного життя, так і службової діяльності правоохоронців. По-друге, діяльність правоохоронних органів спрямовується як для забезпечення безпеки (національної, особистої, громадської, інформаційної, економічної тощо), так і є умовою, яка необхідна для виконання правоохоронних завдань самими посадовими особами. Тому, для роботи в правоохоронних органах передбачено посилені вимоги до індивідуальної компетенції окремих працівників.

Виокремлено наступні екстремальні умови роботи правоохоронців, які формують несприятливий психологічний клімат: наслідки використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів та людські втрати, що пов'язані із цим під час професійної діяльності; загибель колег, часте споглядання та людське горе і страждання; перебування у постійному напруженні та конфліктних ситуаціях в результаті реагування на позарамкову поведінка громадян (паніку, істерію, підвищену агресивність тощо); участь у великій кількості кримінальних подій, усвідомлення своєї особистої причетності до них; високий поріг відповідальності за прийнятті процесуальні та управлінські рішення; наявність бюрократично-управлінської залежності та підконтрольності керівництву, необхідність представлення постійних звітів; підкуп, обіцянки, погрози.

Абсолютне співвідношення термінів «захист» та «гарантії» професійної діяльності працівників правоохоронних органів не зовсім коректно, так як, існують певні розбіжності у легітимній меті правового впливу. Якщо забезпечення безпеки та захисту це створення сприятливих від ураження зовнішніми чинниками умов з метою виконання повноважень, то гарантії роботи – це законом передбачені чіткі юридичні формальності, які обов'язкові до виконання та за невиконання яких передбачається відповідальність. Гарантії виконання правоохоронних завдань мають більш широку мету – забезпечення ефективності правоохоронної функції держави через управлінські рішення посадових осіб. Правовий захисту – це норми, які, в тому числі через правові гарантії, спрямовані на недопущення та ліквідацію чинників протиправного впливу на посадових осіб, створюючи таким чином стан правової захищеності.

У підрозділі 3.4. «Антикорупційні процедури в правоохоронній діяльності» вперше проведено аналіз антикорупційних процедур в правоохоронній діяльності з урахуванням відсутності чіткого розуміння інструкційних норм серед працівників правоохоронних органів щодо дотримання ними антикорупційного законодавства.

Запропоновано зміст поняття антикорупційної процедури як виду юридичної процедури, що охоплює сукупність процесуальних норм, які встановлюють порядок дотримання антикорупційних обмежень та прийняття

управлінських рішень щодо них. Дослідженню піддавались джерела та види антикорупційних процедур в правоохоронній діяльності.

Виокремлюється вузький та широкий підходи до розуміння антикорупційної процедури, виходячи з діалектичного умовиводу про вузький та широкий підхід до визначення адміністративної процедури. За вузьким підходом, антикорупційні процедури охоплюються виключно межами управлінського процесу і позбавлені дії поза таким. У широкому розумінні, охопленість антикорупційного процесуального права виходить за межі внутрішньо управлінських процесів та утворює відносини самостійного (замкнутого) характеру. Онтологічну сутність антикорупційної процедури потрібно розцінювати як законом встановлену реакцію (в тому числі працівників правоохоронних органів) у відповідь на корупціогенні фактори. В залежності від дії останніх можливо прогнозувати подальші рішення, зокрема, це - пасивне утримання, інформування безпосереднього керівника або прийняття рішення самостійно.

Також в теоретичному розумінні значення має ідентифікація ознак антикорупційної процедури: існування в межах відносин, окреслених антикорупційним спрямуванням, а також наявність тісного міждисциплінарного зв'язку з іншими процедурами у сфері адміністративної відповідальності, кадрового менеджменту, дисципліни, етики тощо; передбачається порядок або сукупність послідовних дій, рішень, які вчиняються з метою протидії корупційним проявам, дотримання антикорупційних обмежень, мінімізації настання конфлікту інтересів, його врегулювання; наявність компоненту взаємодії, однією із сторін якої є суб'єкт антикорупційної діяльності, особа, відповідальна за дотримання, реалізацію антикорупційної політики тощо; строковий характер процедури, тобто її обмеження в часі (наприклад, термінами спеціальної перевірки, строками заповнення, подання декларацій тощо); тригерність чинників корупційної природи, наявність зв'язку між послідовними діями та сприятливими наслідками індивідуальної чи системної дії антикорупційного призначення; процесуальний порядок може передбачати пасивну форму дотримання антикорупційних вимог – утримання від вчинення певних дій, що загалом не властиво для адміністративного процесу із явним домінуванням ознаки примусу.

Розділ 4. «Підвищення стандартів здійснення правоохоронної діяльності» складається з двох підрозділів в яких розкриваються питання впливу практики ЄСПЛ на діяльність правоохоронних органів, а також аналізу адміністративно-правових засобів дотримання меж демократичного контролю та недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів.

У підрозділі 4.1. «Вплив практики ЄСПЛ на діяльність правоохоронних органів» нового наукового бачення набуло питання впливу практики ЄСПЛ на діяльність правоохоронних органів та її використання при здійсненні правоохоронної діяльності.

Убачається, що використання практики ЄСПЛ в правоохоронній діяльності можливе на двох рівнях: інституційному – у трактуванні принципів правоохоронної діяльності на основі міжнародних конвенційних положень;

кейсовому (індивідуальному) – у конкретних службових ситуаціях, пов’язаних із оцінкою правомірності втручання у приватне життя (право), застосуванням попереджувальних та припиняючих заходів, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, пропорційності адміністративних санкцій, дотримання критеріїв розумності строків, забезпечення доступу до правоохоронної інформації та ін.

Обґрунтовується застосування широкого та *вузького* підходу до впливу практики ЄС на національну правозастосовну та правоохоронну функції. Вузький кореспондується із виконанням вимог Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та передбачає такі форми: обов’язковість виконання рішень ЄСПЛ у справах проти України; усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; створенням передумов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ. Широкий передбачає трансляцію досвіду ЄСПЛ через ухвалені ним рішення на соціальний, культурний, інформаційний, виховний контекст правозастосовної та правоохоронної функції держави.

Наслідування практики ЄСПЛ для застосування в правових принципах правоохоронної роботи обумовлено тим, що: забезпечується єдиний підхід до розуміння усталених фундаментальних засад, що може знайти конкретне застосування в процесуальній та управлінській правоохоронній роботі; аналіз справ проти України є індикатором порушень, неправильного застосування принципів та вектором подальшого розвитку правоохоронної системи; дотримання міжнародних стандартів національними правоохоронними органами – це втілення проєвропейського курсу держави, визначеного Основним Законом; відбувається інтеграція інших функцій правової держави (соціальна, аксіологічна) у відносини із виконання обов’язку перед громадським суспільством; підвищується рівень освіченості та правової культури посадових осіб правоохоронних органів.

У роботі правоохоронних органів практика ЄСПЛ може бути правовим орієнтиром для: застосування принципів правоохоронної, адміністративної та кримінальної процесуальної діяльності; правил поведіння із особами, які перебувають під контролем держави; стандартів медичного, побутового забезпечення осіб, воля яких тимчасово обмежена; дотримання критерію «розумності строків» в ході проведення процесуальних дій; дотримання умови легітимної мети при застосування правообмежувальних заходів; якості сервісної роботи.

У підрозділі 4.2. «Адміністративно-правові засоби дотримання меж демократичного контролю та недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів» запропоновано сучасне бачення концепції дотримання меж контролю та недопущення втручання (тиску) в законну діяльність правоохоронних органів як комплексне завдання державної політики, реалізація якої потребує застосування низки адміністративно-правових, організаційних, інформаційних засобів: всеохопне дотримання принципу незалежності правоохоронних органів; максимальну поінформованість, прозорість та

транспарентність, що включає недопустимість приховування неетичних, протизаконних внутрішніх фактів та вчинків серед правоохоронців; законність застосування обмежень при наданні доступу до правоохоронних відомостей та інформацію про роботу правоохоронного органу, зокрема дотримання «трискладового тесту»; дотримання стандартів допустимої критики правоохоронної діяльності; невідворотність, реальність відповідальності за перешкоджання законній діяльності правоохоронців; протидія необґрунтованим, неправдивим висловлюванням в адресу правоохоронної інституції на системному рівні; психологічна підготовка та створення сприятливих корпоративних психологічних умов професійної діяльності правоохоронців.

Зроблено висновок, що відмінність інституційного від функціонального спротиву полягає у наступному: має системний характер та посягає на незалежність правоохоронної інституції; ліквідація наслідків такого впливу неможлива окремим рішенням працівника правоохоронного органу, а є складним завданням для правоохоронного відомства, яке потребує залучення ресурсів та сил на політичному рівні та медійних інструментів; конфлікт може відбуватися за участю усіх гілок влади; прийняття кінцевого управлінського рішення з метою припинення впливу належить до компетенції іншого суб'єкта публічної влади; ліквідація наслідків інституційного тиску потребує залучення великих обсягів фінансових та матеріальних ресурсів; системне втручання має ознаки використання законодавчих прогалин, конфліктних норм для створення перешкод в нормальній роботі відомства.

Розділ 5 «Правоохоронна діяльність в особливих умовах: підвищення ефективності, можливості реформування» складається з трьох підрозділів у яких аналізуються правові засоби забезпечення гарантій та ефективної роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації (на прикладі протидії гострій респіраторній хворобі Covid-19), розкривається діяльність правоохоронних органів України у час війни, а також сучасні тенденції та виклики реформування правоохоронних органів.

У підрозділі 5.1. «Правові засоби забезпечення гарантій та ефективної роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації (на прикладі протидії гострій респіраторній хворобі Covid-19)» проведено аналіз правових засобів забезпечення гарантій роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації (на прикладі протидії гострій респіраторній хворобі COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2) та зазначається, що метою правових засобів забезпечення гарантій роботи правоохоронних органів є забезпечення безпеки, захищеності та інституційної спроможності діяльності органів безпеки, правопорядку в екстримальних умовах, зокрема, при поширенні захворювань.

Встановлено, що будь-який правовий режим обмежень, який виникає в результаті дії чинників техногенного чи антропогенного походження, передбачає застосування сил та засобів органів правопорядку, а також військових формувань з правоохоронними функціями для його комплексного подолання. Констатується, що фактором ефективності правоохоронної функції та гарантій виконання завдань забезпечення правопорядку та карантинної

дисципліни в умовах, які склались в умовах протидії Covid-19, є правовий режим пандемії в загальнонаціональному правовому полі.

Адміністративно-правовий режим карантину в умовах Covid-19 в Україні в контексті діяльності органів правоохорони, безпеки та правопорядку слід розглядати як сукупність обмежувальних заходів, які залежно від рівня епідеміологічної обстановки, застосовуються уповноваженими суб'єктами проти епідеміологічної діяльності задля дотримання карантинної дисципліни.

Участь правоохоронних органів в умовах пандемії необхідно розглядати у наступних сценаріях:

- перший – застосування адміністративно-юрисдикційних повноважень для виявлення та припинення фактів недотримання карантинних обмежень шляхом складання адміністративних матеріалів та розслідування фактів вчинення злочинів в межах повноважень;

- другий – підсилення правоохоронного моніторингу та контролю за недопущенням, виявленням та припиненням протизаконних дій, які супроводжуються режимом карантинних обмежень (наприклад, домашнє насилля, кіберправопорушення, вандалізм, мародерство, хуліганство, тощо);

- третє – посилення процесів безпекової та правоохоронної взаємодії поліції, санітарно-епідеміологічної служби, служби охорони здоров'я та надзвичайних ситуацій, прикордонної служби, Національної гвардії, органів національної безпеки, муніципальних варт, громадських об'єднань задля забезпечення життєдіяльності країни в умовах COVID-19.

За результатами проведеного дослідження у підрозділі 5.2. «Діяльність правоохоронних органів України у час війни» зауважується, що в силу відсутності нормативного оголошення війни та введення воєнного стану у час збройного конфлікту, ініційованого російською державою щодо України категорія існування (функціонування) державних правоохоронних органів в умовах (залучення) до подій воєнного та іншого безпекового зіткнення двох держав має розглядатися у адміністративній діяльності як тотожна юридично урегульованій системі залучення до воєнного стану.

У підрозділі було систематизовано і досліджено зміст рішень, ухвалених вищими уповноваженими державними органами України щодо діяльності правоохоронних органів під час де-факто воєнного стану:

1. Під час першого етапу гібридної війни російської федерації проти України (правового режиму антитерористичної операції (2014-2018) ухвалені воєнним командуванням нормативні рішення практично не змінювали адміністративної діяльності правоохоронних органів України. Цей період позначився поганою організацією дій органів української влади, у тому числі правоохоронних органів, можливістю незначними силами квазі-мілітарних сил та обмеженими контингентами збройних сил країни-агресора взяти під контроль та встановити окупаційний режим на досить значній території України, робиться висновок, що такі катастрофічні наслідки серед іншого були зумовлені недостатністю адміністративно-правових рішень щодо діяльності органів влади, відсутністю чітких доручень органам влади, зокрема правоохоронним.

2. Коли правовий режим операції об'єднаних сил прийшов на зміну режиму антитерористичної операції (2018-2021), аналіз нормативного регулювання свідчить про з одного боку фрагментарність та декларативність урегульованих змін у діяльності правоохоронних органів, а з іншого – неузгодженість адміністративно-правового урегулювання дій органів виконавчої влади та, зокрема, правоохоронних органів у нормативних актах, що приймалися у період другої фази російської війни проти України. Правоохоронні органи не отримали детально урегульованих завдань та повноважень на час поточної фази війни, а надані їм завдання не були узгоджені або насичені конкретними повноваженнями.

3. З оголошенням воєнного стану, що був ухвалений 24 лютого 2022 року та того ж дня затверджений Законом України та в подальшому неодноразово був продовжений на 90 днів за процедурою, визначеною для такого типу правових режимів, спеціальним указом було встановлено загальні завдання (відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності) та спеціальні завдання державних органів (визначені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та спеціальні завдання ДСНС як спеціалізованого правоохоронного органу), передбачив необхідність взаємодії для досягнення цих завдань та можливості обмеження певного кола прав людини та юридичних осіб.

Порівняно з правовими основами проголошених у 2014 році антитерористичної операції та у 2018 році операції об'єднаних сил, правове регулювання дій посадових осіб, зокрема правоохоронних органів, 2022 року виглядає більш конкретним і адресованим, серед інших структур, правоохоронним органам.

Шляхом посилення ефективності участі правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення національної та громадської безпеки у збройному конфлікті вважаємо уніфікування термінів у законодавчих актах, що врегульовують правові відносини у час війни. Для цього пропонується єдиним законом внести зміни у численні закони, що регулюють дії правоохоронних органів, у якому визначити єдине формулювання, що охоплює термінологію та період дії цих актів, визначить за потреби правовий режим відбудовного (або також інших періодів, що будуть пов'язані із війною), встановить обов'язок інших нормотворців (підзаконних, юрисдикційних) привести термінологічну уніфікацію прийнятих ними актів до єдиних обґрунтованих формулювань.

У підрозділі 5.3. «Реформа правоохоронних органів: сучасні тенденції та виклики» зауважується, що сучасними тенденціями до реформування системи правоохоронних органів в Україні мають стати: демілітаризованість, децентралізованість та політична незалежність. Для досягнення цих пріоритетів, враховуючи європейський досвід та спрямованість на міжнародні стандарти у правоохоронній сфері, у першу чергу слід розглядати реформу тих органів, існуюча структура та функції яких наразі не дають належного результату через дублювання повноважень, особливості підслідності, неналежне кадрове

забезпечення тощо. Звідси і спроби законотворців удосконалити діюче законодавство та провести реорганізацією правоохоронних органів.

У прийнятій Державній антикорупційній програмі до 2025 року та Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України до 2027 року, важливими інструментами у сучасному реформуванні правоохоронних органів були визначені: налагодження взаємодії суспільства і правоохоронних органів, підвищення правової культури, розмежування компетенції правоохоронних органів, усунення дублювання їх повноважень, зменшення штатної чисельності співробітників правоохоронних органів, підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення, розвиток системи кібербезпеки, взаємодія з інститутами громадянського суспільства у сфері протидії злочинності, політика превенції, а також загальна цифрова трансформація, оновлення операційних процесів за допомогою ІТ-систем відповідно до стандартів ЄС та ін.

Сьогодні реформа системи органів внутрішніх справ реалізовується завдяки наступним крокам: 1) переходу на європейську модель діяльності системи Міністерства внутрішніх справ України як цивільного органу; 2) створенню національної поліції як органу публічної влади, що має у пріоритеті превентивну, а не каральну функцію та надає поліцейські послуги; 3) зменшенню контролю з боку центрального апарату в бік місцевих громад та органів самоврядування та залученню громадськості до конкурсних процедур завдяки створенню незалежного органу – поліцейської комісії для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі; 4) пріоритету довіри населення як основного критерію оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції; 5) впровадженню проєкту «Поліцейський офіцер громади», які будуть працювати замість дільничних інспекторів за принципом виборної посади шерифа.

Водночас потребують нормативного врегулювання питання діяльності муніципальних органів правопорядку, а саме: статусу «муніципальної поліції», «муніципальної варти», законопроекти про які потребують нагального прийняття, діяльності добровільних помічників дільничних офіцерів поліції (народних патрульних), ефективного інструменту призначення на посади та розгляду дисциплінарних скарг, а також прийняття закону «Про військову поліцію» як формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міноборони України з метою створення оптимальної моделі військової юстиції.

ВИСНОВКИ

Унаслідок проведеного дослідження, на основі аналізу законодавства та його реалізації, вивчення теорії, а також національної і зарубіжної практики вирішено наукову проблему – побудовано комплекс сучасних науково-обґрунтованих положень адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності як важливого компонента публічного управління у демократичній правовій державі.

Авторська концепція переосмислює бачення правоохоронної діяльності в контексті адміністративної та правоохоронної реформ, розуміючи, що адміністративно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів буде ефективним тільки у разі служіння інтересам суспільства, на противагу застарілому підходу управління механізмом державного примусу. На основі доктринальних праць сучасної світової літератури та сучасних українських поглядів нами визначено підґрунтя адміністративно-правового регулювання правоохоронної функції держави як синергію догм державного управління, управлінських відносин та нормативної діяльності держави у сфері правоохорони; шляхом впливу правових норм у сфері державного управління на охорону прав, свобод та інтересів людини і громадянина; на основі позитивного зобов'язання держави утверджувати та захищати права людини через відповідну діяльність правоохоронних інституцій, регламентованих нормативними адміністративними актами та ін.

Висновки до дисертації охоплюють узагальнення теоретико-методологічного характеру щодо правоохоронної діяльності та її засад, системне використання міжнародного досвіду та релевантного досвіду іноземних країн щодо реформи сектору правоохорони і правопорядку, конкретні аспекти змістового та законодавчого адміністративно-правового урегулювання сформованої концепції правоохоронної діяльності в Україні у мирний час та у період надзвичайних обставин.

1. У контексті теоретико-правової візії правоохоронної діяльності запропоновано такі висновкові позиції:

1.1. Правоохоронна функція в умовах сучасної України має бути доповнена наступними складовими адміністративно-правової природи:

- сервіс у сфері правоохорони, який супроводжується наданням відповідних послуг суб'єктам звернення;
- інформаційно-телекомунікаційне забезпечення та цифровізація відносин правопорядку;
- комунікація, міжсуб'єктна взаємодія, контроль.

До системи адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян у правоохоронній сфері відноситься: 1) забезпечення законності; 2) державний та громадський контроль; 3) адміністративний примус; 4) забезпечення правопорядку; 5) визначення меж відповідальності уповноважених суб'єктів; державні гарантії безпеки учасників процесу; 6) надання правоохоронних послуг; 7) інформаційне та науково-технічне забезпечення правоохоронної діяльності; 8) міжнародне співробітництво у правоохоронній сфері.

1.2. Бачення правоохоронної діяльності як надання послуг у сфері правоохорони та правопорядку спрямоване на задоволення потреб фізичних та юридичних осіб у сфері безпеки, порядку, захисту від протиправних посягань інших інтересів, пов'язаних із реалізацією функцій правоохоронних органів. У широкому сенсі сервіс необхідно розуміти не тільки як надання правоохоронними органами адміністративних послуг, а й як інфраструктуру фактичного доступу до правоохоронної функції, яка реалізується через

компетенцію конкретних службових осіб, належне виконання завдань. Стверджується, що простота, зрозумілість, інтерабельність, комунікативний потенціал правоохоронної інституції обумовлює якість та ефективність її функціонування.

1.3. Визначено адміністративно-правову категорію інформаційно-аналітичної дослідницької діяльності у сфері правоохоронної діяльності та запропоновано види інформаційно-аналітичних досліджень:

- за характером: оперативні, експертні, стратегічно-управлінські;
- за правовими наслідками для досягненні правоохоронних завдань: можуть бути використані в якості доказів в судовому процесі; не є судовим доказом, мають значення для прийняття процесуально-слідчих, управлінських рішень.

Обґрунтовується позиція, що аналітична робота в правоохоронних органах може здійснюватися виключно в межах та способів передбачених законом. Суб'єктами інформаційно-аналітичної роботи є посадові (службові) особи, які безпосередньо здійснюють роботу із об'єктом досліджень. Вони можуть бути штатними та позаштатними. Джерелами інформаційно-аналітичного дослідження є сукупність певної інформації/відомостей, структурованої за певним об'єктом (родом), яка охоплюється завданнями охорони, правопорядку, громадської та національної безпеки.

1.4. Під терміном «безпека працівників правоохоронних органів» запропоновано розуміти стан захищеності від посягань, процесів, явищ (чинників) що загрожують життю, здоров'ю, майну, інтересам, репутації осіб уповноважених на реалізацію правоохоронних функцій (а також членів їх сім'ї). Даний термін охоплює систему правових норм, які на рівні законодавчого, підзаконного регулювання та в актах судового тлумачення забезпечують гарантії такого стану захищеності.

Адміністративно-правові політики захисту працівників правоохоронного органу повинні охоплювати як сферу приватного життя, так і службової діяльності правоохоронців, так і посилені вимоги до індивідуальної компетенції окремих працівників.

1.5. Запропоновано класифікувати незаконний вплив на діяльність правоохоронних органів на інституційний (тиск на роботу відомства чи окремої правоохоронної функції) та функціональний (перешкоджання індивідуальній оперативно-слідчій чи управлінській діяльності посадових осіб).

Функціональний вплив посягає на щоденні завдання та реалізацію повноважень окремими працівниками в рамках їх роботи. Об'єкт відносин, які охоплюються перешкоджання у виконанні функцій та втручанням в діяльність посадових осіб правоохоронних органів, охороняється законом, зокрема, статтею 343 Кримінального кодексу України.

Обґрунтовано, що чинник «правомірності» є наскрізним у питанні балансування законного та протиправного втручання. Це включає поведінку як при несенні служби (питання внутрішньої діяльності, етикету та антикорупційної складової), так і вчиненні процесуальних, управлінських дій. Кримінально караним діянням щодо втручання в роботу правоохоронного органу

набуває лише за умови правомірності правоохоронної діяльності, тобто, реалізації службових обов'язків у межах і способів встановлених законодавством.

За характером наслідки функціонального впливу та перешкодження професійній діяльності працівника правоохоронних органів можуть мати як матеріальну, так і нематеріальну природу.

Втручання в роботу правоохоронних органів може бути законним, незаконним, квазіправовим. Формами вираження впливу є активна (наприклад, медійні атаки) чи пасивна форма (непризначення керівника). Вираження впливу класифікується за ступенем вираженого впливу: втручання, перешкодження (блокування), схилення до прийняття рішень, погрози та ін. Вивчення форм впливу є необхідним для формування адекватної політики реагування на них.

1.6. Визначено напрями впливу практики ЄСПЛ на стандарти діяльності правоохоронних органів України: застосування принципів правоохоронної, адміністративної та кримінальної процесуальної діяльності; правил поведінки із особами, які перебувають під контролем держави; стандартів медичного, побутового забезпечення осіб, воля яких тимчасово обмежена; дотримання критерію «розумності строків» в ході проведення процесуальних дій; дотримання умови легітимної мети при застосуванні правообмежувальних заходів; якості сервісної роботи.

У розрізі тлумачення статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на життя) названо тенденції впливу рішень ЄСПЛ на службову діяльність працівників правоохоронних органів:

- безпековий – встановлення гарантій права на непозбавлення життя в результаті вжиття поліцейських заходів та водночас критеріїв допустимості застосування сили;

- нормативний (інструктивний) – розвиток нормативно-правового забезпечення застосування поліцейських заходів;

- фахово-професійний – встановлення наявності обов'язковості кваліфікації та навичок поведінки із вогнепальною зброєю для працівників правоохоронних органів.

Синхронізовано з практикою ЄСПЛ методологічні засади недискримінації у діяльності правоохоронних органів України:

- кадрова – рівність та прозорість кадрової політики добору персоналу;
- рівнісна – недопустимість обмежень правоохоронного сервісу на підставі ознак раси, релігійного сповідання, громадянства, статі, статевої орієнтації і т.д.;

- прогностична – недопустимість прийняття управлінських рішень, які обтяжують або навпаки покращують становище одних осіб над іншими на підставі приналежності до певних етнічних меншин, за ознаками майнового стану, походження і т.д.;

- інклюзивна – створення умов для рівної реалізації інтересів та потреб у сфері правоохорони для осіб із фізичними, розумовими вадами, забезпечення рівних умов для учасників процесу (наприклад, правом давати свідчення зрозумілою для себе мовою або мати доступ до правової допомоги, в тому числі, безоплатної).

Запропоновано систему форм та методів коригування правоохоронної діяльності згідно до практики ЄСПЛ:

- прийняття нормативно-правових актів, управлінських рішень, інструкцій, які спрямовані на утвердження правильного тлумачення (застосування) принципів Конвенції про захист прав та основоположних свобод та протоколів до неї;

- невчинення процесуальних дій, які суперечать конвенційним заборонам;
- дотримання механізму застосуванням поліцейських заходів, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, що встановлений в окремих рішеннях ЄСПЛ та національному законі;

- демонстрації культури поваги до прав, свобод у незалежності від статусу особи у процесі, його майнового стану, ознак расової, статевої, релігійної та іншої приналежності;

- юридичного цитування положень ЄСПЛ (в тому числі у мотивувальній частині службових рішень), правова позиція у яких дає обґрунтування законності, правомірності дій, фактів, що мають значення в правоохоронному процесі;

- впровадження курсів вивчення практики ЄСПЛ у процес підготовки та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів.

1.7. З метою теоретико-методологічного визначення основ діяльності правоохоронних органів у надзвичайних ситуаціях виокремлено термінологічний ряд, яким характеризується протиепідеміологічні обмеження, спричинені пандемією COVID-19 в адміністративно-правовій доктрині: «адміністративно-правовий режим пандемії COVID-19», «режим повної ізоляції», «адміністративно-правовий режим забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя», «режим самоізоляції».

Встановлено, що природа виконання правоохоронних повноважень при реалізації антиковідних протиепідеміологічних заходів COVID-19 передбачає: необхідність прямого контакту із потенційними носіями вірусу; підвищений стресовий, конфліктний характер криміногенної обстановки, яка обумовлена небажанням дотримуватися протиепідеміологічних заходів; збільшений обсяг робочого часу в результаті посилення оперативних чергувань; посилення загальної криміногенності у зв'язку запровадженням карантинних заходів тощо.

Обґрунтовано відмінності адміністративної діяльності правоохоронних органів України у час збройного вторгнення російської держави, що залежить від їхнього статусу як таких, які залучаються до збройного захисту та тих, які за Женевськими конвенціями представляють громадянську інфраструктуру.

1.8. Унаслідок ревізії різнобіжних реформ правоохоронних органів з урахуванням викликів епідемії коронавірусу, відсічі збройної агресії, а також євроінтеграції України визначено, що сьогодні реформа органів правопорядку реалізовується шляхом: переходу на європейську модель діяльності правоохоронних органів як представників державної безпекової інфраструктури; пріоритету превентивної, а не реактивної функції та надання правоохоронних послуг населенню на території обслуговування; зменшення контролю з боку

центрального апарату в бік місцевих громад та органів самоврядування та залученню громадськості; а також пріоритету довіри населення як основного критерію оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів України.

2. З метою удосконалення практичної діяльності правоохоронних органів України запропоновано низку висновків прикладного характеру:

2.1. Засадничими аспектами модернізації правоохоронної функції в умовах сучасної України є такі твердження: сучасна правоохоронна функція позбавлена надмірного інтересу до примусу; все більшої актуальності набувають функції з надання послуг, проведення просвітницької роботи, утвердження прозорості, підзвітності та підконтрольності громадському суспільству; поглибилась інтеграція правоохорони у сферу інформаційних, комерційних відносин; реалізація правоохоронної функції на місцях стала більш відповідальною перед місцевою громадою завдяки реформі децентралізації; змінились вимоги до якості нормативного забезпечення правоохоронної інфраструктури.

2.2. Констатується відсутність єдиної державної політики у сфері правоохоронної діяльності в Україні, чому свідчать наступні чинники: поява нових правоохоронних органів без попередньо спланованих, очікуваних рішень, що мали б бути результатом стратегічного курсу держави; нез'ясований зміст терміну «правоохорона» та недосконалий зміст терміну «правоохоронні органи» в чинному законодавстві є одними із нормативно-правових детермінантів дисгармонії у вирі державної правоохоронної політики; відсутність єдиного органу державної влади, що відповідає за реалізацію державної правоохоронної політики як центру ухвалення стратегічних рішень та політичної відповідальності держави у сфері реалізації правоохоронної функції; відсутність єдиного нормативно-встановленого документу із покроковим планом заходів щодо впровадження та реалізації засад державної правоохоронної діяльності.

2.3. Визначальною концепцією практичної реалізації діяльності правоохоронних органів як інституцій публічного сервісу є підхід до ініціювання послуги, а саме – перехід від контрольної-наглядової форми перевіркової роботи на адміністративну роботу типу «запит-послуга».

Доступність правоохоронної допомоги (сервісу) – це сукупність умов, при яких особа може скористатися правом на захист прав, свобод та законних інтересів шляхом звернення до правоохоронних органів.

Продукт, як результат послуги, повинен характеризуватись наступними ознаками, властивими для правоохоронної інформації: законність, що, в першу чергу, передбачає дотримання заборони розголошення відомостей, обіг яких охороняється законом; зрозумілість; своєчасність та адекватність; доступність, що передбачає можливість отримання відомостей у будь-який спосіб, зручний для запитувача.

2.4. Критерій обліково-реєстраційної дисципліни при роботі із повідомленнями, заявами (скаргами) на правопорушення сприяє ефективній доступності правоохоронної допомоги за умов: швидкості, оперативності, всебічності, строковості реєстрації та прийняття до розгляду повідомлень; забезпечення контролю обліково-реєстраційної дисципліни.

З метою недопущення системності порушень обліково-реєстраційної дисципліни, що є способом підвищення доступності до правоохоронних послуг, необхідно регулярно підвищувати нормативну обізнаність та правову культуру працівників правоохоронних органів шляхом проведення тренінгів, семінарів, інших заходів підвищення кваліфікації.

2.5. Запропоновано класифікувати інформацію, якою звітують керівники правоохоронних органів за критерієм природи на інформацію статистичного та експертного характеру.

Напрямами удосконалення транспарентності керівників правоохоронних органів є підвищення прозорості оцінки роботи керівників та їх управлінських рішень. Якість, законність, обґрунтованість управлінських рішень здатні породити високоефективну управлінську роботу, що в результаті знайде відображення в конкретних кейсах розслідування, підтримці правопорядку. Це також включає прозорість кадрових процесів по відношенню до керівників.

2.6. Сформовано концепт безпечних умов (безпечного середовища) виконання правоохоронних повноважень, що забезпечуються наступними вимогами до професії осіб уповноважених на здійснення правоохоронних функцій: знанням положень законодавства з питань правоохоронної діяльності умінням його застосування; фізичною підготовленістю, наявністю навичок володіння вогнепальною зброєю, спеціальними засобами, прийомами рукопашного бою; психологічною стресостійкістю, здатністю ефективно діяти в складних (екстремальних) умовах; високим рівнем мотивації у реалізації правоохоронних завдань тощо; наявністю логічного мислення, умінням прогнозувати криміногенну поведінку та вчасно вживати заходів, спрямованих на припинення протиправних посягань.

Стан безпеки та захищеності працівників правоохоронних органів включає наступні елементи: правовий захист, соціальний захист, інформаційну безпеку, психологічну безпеку, особисту фізичну безпеку, матеріально-фінансових захист.

2.7. Єдиним цивілізованим шляхом досягнення найвищого ступеня доступності та реальності правоохоронної допомоги є компенсація потерпілій стороні шкоди, заподіяної протиправними діями третіх осіб через систему спеціального страхування при настанні злочинних випадків.

Об'єктивно, органи правопорядку забезпечити відповідні виплати не мають можливості. Цьому повинна бути віддана роль незалежній, але, водночас, тісно пов'язаній із правоохоронною функцією страховій інституції.

Доцільно визначити наступні елементи механізму страхування цивільно-правової відповідальності при настанні наслідків у формі протиправних злочинних випадків: суб'єкти обов'язкового страхування; розміри страхування та компенсації, які корелюються із градацією завданої шкоди; інструменти забезпечення об'єктивності оцінки злочинної шкоди; гарантії реальності здійснення виплати потерпілій стороні за результатами розслідування та притягнення винних до відповідальності; порядок застосування регресу у відносинах адміністративно-виконавчої та кримінально-виконавчої сфери; взаємодія органів державної влади (зокрема із Національним агентством України

з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів) у сприянні відшкодуванню завданої злочинном шкоди шляхом швидкого виявлення злочинного майна, його арешту та збереження ринкової вартості.

2.8. Структуровано екстремальні умови роботи правоохоронців, які впливають на якість правоохоронної діяльності в сучасній Україні: наслідки використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів та людські втрати, що пов'язані із цим під час професійної діяльності; загибель колег, часте споглядання та людське горе і страждання; перебування у постійному напруженні та конфліктних ситуаціях в результаті реагування на позарамкову поведінка громадян (паніку, істерію, підвищену агресивність тощо); участь у великій кількості кримінальних подій, усвідомлення своєї особистої причетності до них; високий поріг відповідальності за прийняті процесуальні та управлінські рішення; наявність бюрократично-управлінської залежності та підконтрольності керівництву, необхідність представлення постійних звітів; підкуп, обіцянки, погрози.

2.9. На сучасному етапі в практичній діяльності правоохоронних відомств (особливо антикорупційного спрямування), відмічаються наступні прояви інституційного спротиву: 1) перерозподіл справ, які перебувають у розслідуванні іншим підрозділам без відома керівника; 2) фабрикування доказів участі представника, керівництва правоохоронного органу у реалізації злочинних схем, махінацій, вчиненні суспільно шкідливих корупційних діянь, що створюють несприятливе загально-національне уявлення про відомство; 3) використання повноважень інших владних суб'єктів, а також суддів шляхом прийняття відверто цинічних, необґрунтованих рішень для реалізації завдань із неможливості притягнення до відповідальності винних осіб; 4) внесення законопроектів на розгляд Верховної Ради України, які дезорганізують роботу правоохоронних органів; 5) визнання неконституційними окремих положень кримінального закону, в результаті чого провадження щодо притягнення до відповідальності винних закриваються; 6) залучання окремих осіб політичного, медійного впливу для прикриття незаконної діяльності; 7) зміна керівництва правоохоронного відомства політичним, медійним або квазіправовим способом; 8) створення штучних адміністративно-політичних перешкод для призначення новообраного керівника правоохоронного відомства, в тому числі умисне дерегламентування положення про призначення керівника; 9) зміна статусу, повноважень, підпорядкування правоохоронного органу, його підрозділів для усунення, зменшення обсягу його незалежності в системі апарату влади; 10) політизація правоохоронного відомства шляхом безпосереднього чи опосередкованого залучення до сфери його управління певних політичних сил; 11) медійне замовчування реальних фактів (результатів) діяльності та висвітлення неправдивих, недостовірних відомостей про роботу відомства тощо.

2.10. За результатами аналізу роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації (COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2) запропоновано:

- удосконалити нормативне регулювання правового режиму пандемії COVID-19 та реалізації повноважень у сфері протиепідеміологічної роботи органами безпеки та правопорядку;

- внести зміни до законодавства та відомчих правових актів з питань медичного забезпечення, страхування та грошової допомоги працівників та військовослужбовцям правоохоронних органів які забезпечують дотримання карантинної дисципліни та життєдіяльності населення на період дії карантину;

- розмежувати правоохоронні та інші функції у протиепідеміологічній роботі, визначити напрямки спільної діяльності з метою протидії поширенню COVID-19;

- забезпечити методологічну та консультативну підтримку для працівників поліції при реалізації адміністративно-юрисдикційної діяльності;

- впровадити принцип гнучкості трудового режиму (перехід на дистанційну форму роботи у тих функціях, де це можливо) шляхом інтеграції норм у відомчі нормативні акти внутрішньої служби.

Виокремлено види трудової діяльності у правоохоронних органах, які за свої природою можливо здійснювати дистанційно в умовах протиепідемічного карантину та особливостей роботи під час воєнного стану:

- забезпечення доступу до публічної інформації, забезпечення функціонування гарячої лінії правоохоронних органів;

- розгляд скарг на дії посадовців, розгляд справ про адміністративні правопорушення за можливості без участі виклику сторін у справі;

- адміністрування інформаційних реєстрів та баз даних (за наявності технічної можливості забезпечити безпеку інформаційного обміну);

- навчання та підвищення кваліфікації військовослужбовців та працівників апаратів правоохоронних органів тощо.

2.11. До об'єктів впливу загроз на правоохоронний сервіс в умовах воєнного часу належать: отримувачі послуги, які перебувають в сервісних центрах, будівлях правоохоронних органів, інших місцях скупчення людей; кібербезпека автоматизованих інформаційних систем, держателем яких є правоохоронні органи; персональні дані, витік яких може завдати суттєвої шкоди інтересам громадян в результаті несанкціонованого доступу; життя та здоров'я працівників правоохоронних органів, засобів та технологій, які знаходяться та розміщуються на територіях, де проводяться воєнні дії, або на окупованих територіях.

2.12. Структуровано особливості адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності зарубіжних країн, що можуть бути враховані при реформуванні правоохоронних органів в Україні:

1) у європейських країнах:

- створення нормативно-правової бази регулювання правоохоронної діяльності на основі низки базових документів: Договір про Європейський Союз 1992 р., Лісабонський договір про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського Союзу 2009 р., а також Європейська конвенція з прав людини 1950 р., Декларація про поліцію 1979 р., Європейський кодекс поліцейської етики 2001 р.;

- питання фінансової підтримки, співпраці, запобігання і боротьби зі злочинністю, роботи антикризового управління, захисту персональних даних, пов'язаних із поліцейськими розслідуваннями, поліпшення координації дій та підвищення ефективності протидії тяжким міжнародним злочинам передбачені спеціальні нормативно-правовими актами правоохоронної сфери: Рішенням про створення Європейського поліцейського відомства (Європол), Регламентами Європейського Парламенту і Ради від 16 квітня 2014 року № 513/2014, № 514/2014 та № 515/2014, Регламентом Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016 р. за № 2016/679, Резолюцією Ради ЄС «Про оперативні запити правоохоронних органів стосовно громадських телекомунікаційних мереж та послуг (ENFOPOL) 2001 р., Угодою між Євроюстом та Європолом («Agreement between Euro just and Europol») 2004 р. та ін.;

- вплив міжнародних стандартів на реформування поліцейської системи європейських країн призвів до встановлення демілітаризації, демократизації, деполітизації поліцейських органів та закріплення сервісних функцій за правоохоронними органами, їх тісний взаємозв'язок з місцевим самоврядуванням;

- правова регламентація компетенції того чи іншого правоохоронного органу сформована у межах тільки певної території держави, в залежності від адміністративно-територіального поділу;

- асоціювання правоохоронних органів саме з поліцейськими органами держави підтверджується прийняттям спеціальних окремих законодавчих актів, зокрема: Закон про поліцію Польщі 1990 р., Закон про поліцію Словенії 1998 р., Закон Про основи внутрішньої безпеки країни та програми її забезпечення Франції 2002 р., Закон Мекленбургу-Верхньої Померанії Про публічну безпеку та порядок 1998 р., Закони Королівства Бельгії про діяльність поліції 1992 р. та про дисциплінарний статут персоналу поліцейських служб 1999 р., Закони Чеської Республіки про поліцію громади 1991 р. та про поліцію Чеської Республіки 2008 р.

2) у Сполучених Штатах Америки:

- відсутність єдиного нормативного документу, що регламентує правоохоронну діяльність, та, відповідно, врегулювання цього питання на рівні конституцій і законів відповідних штатів, окружного законодавства, напр., ухвалених Конгресом США дев'яти статутів (федеральних законів про злочинність);

- правова регламентація пріоритетних напрямів правоохоронної сфери на законодавчому рівні – антикорупційна політика (Про зарубіжну корупційну практику 1977 р., а також закони з питань відповідальності за корупційні правопорушення іноземних компаній, дотримання посадовими особами питань етики, порушення стандартів поведінки тощо) та кіберзлочинність (кібертероризм) (Міжнародна стратегія для кіберпростору «Процвітання, безпека, відкритість у мережевому світі» 2011 р., Кіберстратегія Міністерства оборони 2015 р., Закони про національну безпеку, про дослідження та розвиток кібербезпеки, про інформаційну безпеку, про боротьбу зі спамом, про злочини, пов'язані з засобами доступу, про злочини, пов'язані з комп'ютерами та ін.).

3. *Визначено критичну важливість при реформуванні правоохоронної діяльності в Україні заснування її на засадах прозорості, підзвітності та доброчесності. У зв'язку з цим виокремлено низку висновків щодо посилення антикорупційної складової діяльності правоохоронних органів:*

3.1. Налагоджений механізм втілення прозорості упереджує появу низки негативних, в тому числі, корупційних чинників в роботі керівників правоохоронних органів. Практичне втілення принципу прозорості нейтралізує: антиправову корупціогенну діяльність керівників; надання керівниками несправедливих благ в індивідуальних справах шляхом отримання неправомірної вигоди чи зловживання владою; неправомірне використання публічних матеріальних та фінансових ресурсів, ввірених в підпорядкування; хабарництво та корупцію в умовах недосконалого процесуального закону; кадрові зловживання.

3.2. Запропоновано визначення адміністративної антикорупційної процедури. За вузьким підходом, антикорупційні процедури охоплюються виключно межами управлінського процесу і позбавлені дії поза таким. У широкому розумінні, охопленість антикорупційного процесуального права виходить за межі внутрішньо управлінських процесів та утворює відносини самотійного (замкнутого) характеру.

Прояв антикорупційної процедури в управлінні правоохоронною діяльністю може проявлятися в: створенні бар'єрів для корупційних обмежень; урегулюванні порядку вчинення процесуальних дій; дотриманні меж допустимого втручання в законні права та інтереси приватних осіб; веденні способу життя службовців, який відповідає офіційним задекларованим доходам; відмежуванні публічної служби та приватних інтересів правоохоронців; гарантіях законності діяльності через інструкційну модель реагування на корупційні ризики; підвищенні дисципліни, морально-етичної складової правоохоронної служби; розвитку правоохоронного сервісу; підвищенні ефективності контролю.

Сутність антикорупційної процедури потрібно розцінювати як встановлену законом реакцію (в тому числі працівників правоохоронних органів) у відповідь на корупціогенні фактори.

До юридичних процедур, які спрямовані на реалізацію антикорупційної політики в управлінні правоохоронної діяльності, можна віднести:

- процедури запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища; обмеження щодо одержання подарунків; запобігання одержанню неправомірної вигоди, або подарунка та поводження з ними; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування; обмеження спільної роботи близьких осіб;

- процедури врегулювання конфлікту інтересів: зовнішні та самотійні;

- процедурні норми, які містяться в правилах етичної поведінки та встановлюють рекомендований (необхідний) порядок дій при дотриманні антикорупційних стандартів поведінки правоохоронців;

- процедури фінансового контролю;
- моніторинг способу життя;
- перевірка на доброчесність;
- спеціальна перевірка (в рамках Закону України «Про очищення влади»);
- процедури забезпечення прозорості, рівності та відкритості конкурсних процесів на добір на посади в правоохоронних органах.

3.3. Відзначено дискусійною позицію деяких вчених щодо забезпечення безпеки працівників правоохоронних органів в аспектах захисту їх від корупційних проявів, як окремого напрямку безпекової політики. На погляд автора, корупційні прояви можуть мати реальний вплив на захищеність посадових осіб правоохоронних органів при виконанні ними службових повноважень у момент провокації отримання хабаря. Такі дії містять ознаки кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 369 Кримінального кодексу України «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі». Лиш здійснення такого впливу слід розцінювати як вчинення злочину по відношенню до посадової особи при виконанні останнім своїх службових повноважень. В інших випадках реагування на корупційні прояви не пов'язано із безпекою, оскільки мірою вираження поведінки посадових осіб є культура нетерпимості до корупції. Дотримання антикорупційного законодавства є обов'язком усіх посадових осіб правоохоронних органів.

Наголошується, що ключовим предметом заходів забезпечення безпеки та захищеності правоохоронців повинні слугувати виключно заходи, які спрямовані за створення сприятливих умов та ліквідацію чинників, що становлять загрозу в їх діяльності. Натомість, попередження та припинення правопорушень належить до управлінської роботи сектору дисципліни та етики.

Тому, сьогодні постає необхідність переосмислення організаційної структури правоохоронних органів в аспекті розмежування повноважень підрозділів, що забезпечують безпеку з підрозділами, що попереджують неправомірні дії з боку правоохоронців.

3.4. Мінімізація корупціогенних проявів в кадровій правоохоронній політиці передбачає застосування наступних процедур: організацію процесів постійного навчання та підвищення кваліфікації правоохоронців; ротацію кадрів; зменшення управлінського впливу на підпорядкованих осіб з метою недопущення втручання та надання неправомірних вказівок; розширення процесів комунікацій; підвищення авторитету та довіри до правоохоронних інституцій шляхом забезпечення транспарентності управлінських процесів; вжиття заходів на недопущення приховування фактів скоєння корупційних правопорушень працівниками правоохоронних органів; забезпечення антикорупційної безпеки службовців органів правопорядку.

3.5. Нагального врегулювання потребує правове супроводження платних послуг, які надаються правоохоронними органами. Відсутність єдиного нормативного акта щодо змісту і процедури платних послуг, які надаються правоохоронними органами створює корупційні ризики у діяльності посадових осіб.

3.6. Тенденціями до реформування антикорупційних органів мають стати: 1) нові процедури кадрових призначень керівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного антикорупційного бюро України шляхом прозорості конкурсів, які мають містити як тестування кандидатів, так і окремі письмові завдання, проведення оцінки доброчесності та професійної етики, наявність у кандидатів ефективних результатів розслідувань); 2) удосконалення механізмів внутрішнього контролю, постійний моніторинг, впровадження єдиних етичних принципів, застосування єдиних критеріїв і стандартів доброчесності для перевірки співробітників; 3) удосконалення проведення незалежного оцінювання роботи антикорупційних органів та розробки механізмів притягнення до відповідальності з огляду на відсутність належного законодавчого закріплення цих процедур.

4. Як елемент практичного спрямування дослідження було запропоновано низку висновків щодо удосконалення адміністративно-правових законодавчих концепцій та норм в частині урегулювання правоохоронної діяльності в Україні:

4.1. Поняття «адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності» необхідно розглядати як систему законодавчо закріплених адміністративно-правових засобів реалізації прав та свобод громадян за допомогою визначеного кола суб'єктів у рамках їх компетенції щодо реалізації правоохоронних функцій.

4.2. Розвиток сервісної функції має бути обов'язковим елементом роботи правоохоронних органів у сфері управління кордонами на сучасному етапі. Зокрема, враховуючи євроінтеграційні процеси та надання Україні кандидата на членство в ЄС, робота вітчизняних служб правопорядку має бути наближена до наших європейських сусідів. З цього приводу пропонується, що у завданні № 3 Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року від 24 липня 2019 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р, підвищення спроможності правоохоронних органів може бути забезпечено, в тому числі, шляхом підвищення стандартів якості, оперативності надання адміністративних послуг правоохоронними органами під час перетину кордонів.

4.3. Зважаючи на функціонування електронних звернень, які впроваджені та використовуються в якості інформаційного каналу та, водночас, з метою додаткового поінформування громадськості про способи звернення, необхідно інструктивно деталізувати положення про електронні звернення у підзаконному нормативно-правовому регулюванні.

Із цією метою пропонується абзац перший пункту першого Розділу II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ від 08.02.2019 № 100, викласти в наступній редакції: «Прийняття заяв (повідомлень) про кримінальні правопорушення та інші події незалежно від місця і часу їх вчинення, повноти отриманих даних, особи заявника здійснює цілодобово, безперервно та невідкладно орган (підрозділ) поліції, до якого надійшла така інформація. Формами джерел отримання заяв (повідомлень) є: усна (шляхом особистого

прийому уповноваженими особами або телефонного дзвінка на гарячу лінію Національної поліції), письмова (в тому числі, електронна шляхом надсилання електронних листів, повідомлень через месенджери, повідомлення в соціальних мережах, повідомлення з використанням порталу чи мобільного додатку «Дія»).

4.4. З метою посилення ефективності участі правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення національної та громадської безпеки у збройному конфлікті пропонуємо єдиним законом внести зміни у численні закони, що регулюють дії правоохоронних органів у час воєнного стану. У цьому акті пропонуємо визначити єдине формулювання, що охоплює термінологію та період дії цих актів, визначить за потреби правовий режим відбудовного (або також інших періодів, що будуть пов'язані із війною), встановить обов'язок інших нормотворців (підзаконних, юрисдикційних) привести термінологічну уніфікацію прийнятих ними актів до єдиних обґрунтованих формулювань.

Потребують невідкладного нормативного врегулювання питання діяльності муніципальних органів правопорядку, щодо: статусу «муніципальної поліції», «муніципальної варти», діяльності добровільних помічників дільничних офіцерів поліції (добровільних патрульних), ефективного інструменту призначення на посади та розгляду дисциплінарних скарг, а також прийняття закону «Про військову поліцію» як формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міноборони України з метою створення оптимальної моделі військової юстиції.

4.5. Для підвищення ефективності системи правоохоронного сервісу з урахуванням воєнного стану до чинних нормативних актів мають бути внесені доповнення щодо: пріоритету на послуги та доступ до правоохоронних функцій для задоволення інтересів та потреб, які пов'язані із діями окупаційних військ; захищеності ідентифікації та автентифікації користувачів реєстрів, адміністратором яких є правоохоронні органи; забезпечення будівель укриттями цивільного захисту з урахуванням розрахунку на залучений персонал та прогнозовану кількість відвідувачів; передбачення можливості постійного чергування в будівлях та зонах відвідування приміщення працівників служб медичної та психологічної допомоги; переведення прийому громадян на режим он-лайн; посилення контролю за наданням адміністративних послуг та виконанням правоохоронними органами своїх сервісних функцій, утвердження права на інформацію в умовах дії обмежень, пов'язаних із режимом воєнного стану.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Терехов В. Ю. Правоохоронна діяльність в Україні: сучасна концепція адміністративно-правового забезпечення. Монографія. Київ: Артек, 2023. 446 с.
2. Терехов В. Поняття адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності. Право UA. №3. 2020. С. 65-69.
3. Терехов В. Питання інформаційно-аналітичних досліджень у сфері правоохоронної діяльності. Актуальні проблеми правознавства. №3. 2021. С. 103-110.

4. Vitaliy Terekhov, Vladyslav Teremetskyi, Serhiy Hrechaniyuk, Larysa Nalyvaiko, Salmanova Olena, Iryna Chuprikova, Nazarenko Maryna Law Enforcement Function of the State in the Taxation Sphere in Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Volume 24, Special Issue 2, p. 1-12.

5. Терехов В. Сучасні аспекти теоретико-правового забезпечення реалізації правоохоронної функції держави. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. Випуск 11. Кропивницький, 2021. С. 91-96.

6. Терехов В. Адміністративно-правові засоби недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів на інституційному рівні. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право № 2 (13)*, 2021. С. 89-101.

7. Терехов В. Джерела адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері правоохоронної діяльності. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право № 3 (14)*, 2021. С. 44-57.

8. Терехов В. Нормативно-правовий аналіз роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації (на прикладі протидії гострій респіраторній хворобі Covid-19). *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18. Право. Журнал / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Випуск 36. – Одеса: Видавничий дім “Гельветика”, 2021. С. 65-71.*

9. Терехов В. Правові основи забезпечення доступності правоохоронної допомоги (сервісу) в контексті реформування органів правопорядку. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право: 2022. № 1 (15)*. С. 49-62.

10. Терехов В. Аналіз антикорупційних процесуальних відносин в системі управління органами правопорядку. *Юридичний бюлетень. Одеський державний університет внутрішніх справ. Випуск 25. 2022. С. 90-97.*

11. Терехов В. Правові засади використання спеціальних інформаційних знань при реалізації завдань правоохоронної діяльності. *Юридичний бюлетень. Одеський державний університет внутрішніх справ. Випуск 26. 2022. С. 181-187.*

12. Терехов В. Інформаційно-правові засади забезпечення незалежності правоохоронних органів. *Право і суспільство. № 4. 2022. С. 329-334.*

13. Терехов В. Підвищення законності в діяльності посадовців органів правопорядку. *Право і суспільство № 5. 2022. С. 183-188.*

14. Терехов В. Дотримання вимог принципу прозорості в роботі керівника правоохоронного органу через призму його правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал. № 7. 2022. С. 288-291.*

15. Терехов В. Захищеність працівників правоохоронних органів: окремі питання нормативно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал. № 9. 2022. С. 376-378.*

16. Терехов В. Правова природа сервісу в діяльності правоохоронних органів. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. Електронне наукове видання: збірник. № 4 (22). 2022. С. 108-118.*

17. Терехов В. Деякі питання роботи правоохоронних органів України в умовах дії права Європейського Союзу. *Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 2. 2022. С. 136-141.*

18. Терехов В. Теоретико-правові засади ідентифікації та протидії неправомірному впливу на правоохоронну діяльність. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 3. 2022. С.157-162.

19. Терехов В. Правоохоронні відносини у сфері економічної безпеки (в контексті роботи Бюро економічної безпеки України). Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 33 (72) № 3. 2022. С. 29-33.

20. Terekhov V., Possibilities of Using Multimedia Technologies in Education. International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.6, June 2022. P. 727-732.

21. Terekhov V., Hrechaniuk S., Udalova I. Problematic aspects of the serving of sentences by specific groups of convicted persons. Vol. 41 No. 79 (2023): Cuestiones Políticas: Octubre-Diciembre 2023. P. 600-613.

22. Терехов В. Діяльність правоохоронних органів України під час війни. Право та державне управління. № 3. 2022. С. 352-357.

23. Терехов В. Сучасні тенденції реформування правоохоронних органів. Держава та регіони. Серія: Право. № 3 (77). 2022. С. 206-210.

24. Терехов В. Правові засади допомоги поліції у забезпеченні місцевої безпеки. Проблеми сучасного права. Збірка матеріалів науково-практичної конференції. Київ: Асоціація юридичних клінік, 2018. С.68-73.

25. Терехов В. Правові основи забезпечення доступності правоохоронної допомоги (сервісу). Сучасні дискурси щодо реформування правової системи. Матеріали науково-практичного семінару. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 12 жовтня 2018 р. Тернопіль: Економічна думка, 2018. С. 41-46.

26. Терехов В. Правові основи забезпечення доступності правоохоронної допомоги (сервісу). Сучасні дискурси щодо реформування правової системи України. Матеріали науково-практичного семінару. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 10 листопада 2019 р. Тернопіль: Економічна думка, 2019. С.89-91.

27. Терехов В. Теоретико-правові основи реалізації правоохоронної функції держави. Шляхи удосконалення законодавства щодо обмеження конституційних прав людини і громадянина в кримінальному провадженні. Збірка матеріалів науково-практичного семінару. Київ, Науково-дослідний центр правових досліджень, 2020. С. 75-80.

28. Терехов В. Значення практики ЄСПЛ для реалізації правоохоронної функції в Україні. Трансформація сучасного права (Київ, 08 лютого 2021). Збірка матеріалів науково-практичної конференції. Київ, Київський правозахисний альянс, 2021. С.31-34.

29. Терехов В. Державна політика у сфері правоохоронної діяльності. Трансформація сучасного права (Київ, 19 вересня 2021). Збірка матеріалів науково-практичної конференції. Київ, Київський правозахисний альянс, 2021. С.31-34.

30. Терехов В. Антикорупційні процедури в правоохоронній діяльності. Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах

євроінтеграційного поступу України. Збірка матеріалів науково-практичного семінару. Чернігів: ГО Правозахисна спільнота, 2021. С. 14-18.

АНОТАЦІЯ

Терехов В.Ю. Адміністративно-правове забезпечення правоохоронної діяльності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2024.

Дисертаційне дослідження є одним із перших в адміністративному праві України комплексних монографічних досліджень адміністративно-правових основ сервісного концепту правоохоронної діяльності, що враховує надзвичайні кризові обставини функціонування та проведення реформ у часи пандемії та повномасштабної оборонної війни на території України.

Сучасний науково-обґрунтований погляд на призначення адміністративної діяльності правоохоронних органів та їх функціонування у зазначених кризових умовах дозволив сформулювати авторські підходи до змістової перебудови публічно-сервісної діяльності органів правопорядку відповідно до оновлених засад та процедур. Такий підхід дозволив отримати якісно нові результати науково-теоретичного та прикладного характеру щодо удосконалення положень науки адміністративного права та практики діяльності органів публічної влади як його суб'єктів.

Наукові розробки дисертації охоплюють узагальнення теоретико-методологічного характеру щодо правоохоронної діяльності та її засад, системне використання міжнародного досвіду та релевантного досвіду іноземних країн щодо реформи сектору правоохорони і правопорядку, конкретні аспекти змістового та законодавчого адміністративно-правового урегулювання сформованої концепції правоохоронної діяльності в Україні у мирний час та у період надзвичайних обставин.

У роботі, серед іншого: переосмислено поняття адміністративно-правового забезпечення правоохоронної діяльності відповідно до сучасного етапу українського державотворення; викладено основні засади реалізації правоохоронної функції держави; наведена авторська позиція удосконалення державної політики у сфері правоохоронної діяльності; розкрито крізь призму актуальних рішень Європейського суду з прав людини вимоги змістової перебудови правоохоронних органів в Україні; охарактеризовано іноземний досвід адміністративної діяльності правоохоронних органів у країнах Англосаксонської правової сім'ї та країнах континентальної Європи з метою модернізації такої діяльності в Україні; запропоновано авторське бачення правової природи сервісу в діяльності правоохоронних органів; обґрунтований адміністративно-правовий зміст принципу доступності сервісів, що забезпечуються правоохоронними органами в Україні; охарактеризоване правове забезпечення інформаційно-аналітичних досліджень у сфері

правоохоронної діяльності; наведено систему побудови діяльності правоохоронних органів України на основах доброчесності; розкрито адміністративно-правові засади реалізації принципу прозорості у діяльності керівників правоохоронних органів; запропонована система положень забезпечення внутрішньої безпеки та захисту працівників правоохоронних органів; оновлено відповідно до сучасної доктрини адміністративного права бачення меж демократичного контролю та недопущення втручання (тиску) в законну роботу правоохоронних органів; охарактеризовані шляхи забезпечення гарантій та ефективної роботи правоохоронних органів в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації; розкриті виклики і потреби змін у діяльності правоохоронних органів України у час війни; сформульовані конкретні пропозиції щодо удосконалення нормативних основ та практичної діяльності правоохоронних органів в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, правоохоронна діяльність, правоохоронні органи, правоохоронна функція, правоохоронний сервіс, доступність правоохоронної допомоги (сервісу), інформатизація, транспарентність, безпека, реформа правоохоронної діяльності.

Terekhov V. Administrative and legal support of law enforcement activities in Ukraine

Thesis for the scientific degree of Doctoral of legal sciences, specialty 12.00.07 «Administrative law and process; finance law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vinnichenko. Kropyvnytskyi, 2024.

The dissertation is one of the first in the administrative law of Ukraine of complex monographic studies of the administrative and legal foundations of the service concept of law enforcement activities, which takes into account the extraordinary crisis circumstances of the functioning and implementation of reforms during the pandemic and full-scale defensive war on the territory of Ukraine.

A modern science-based view of the purpose of the administrative activity of law enforcement agencies and their functioning in the specified crisis conditions made it possible to formulate author's approaches to the substantive restructuring of the public service activities of law enforcement agencies in accordance with the updated principles and procedures. This approach made it possible to obtain qualitatively new results of a scientific-theoretical and applied nature regarding the improvement of the provisions of the science of administrative law and the practice of activities of public authorities as its subjects.

The scientific developments of the dissertation include a generalization of the theoretical and methodological nature of law enforcement activity and its foundations, the systematic use of international experience and relevant experience of foreign countries regarding the reform of the law enforcement sector and law and order, specific aspects of substantive and legislative administrative-legal regulation of the formed concept of law enforcement activity in Ukraine in peacetime and during extraordinary circumstances.

In the work, among other things: the concept of administrative and legal support of law enforcement activity has been rethought in accordance with the modern stage of Ukrainian state formation; the basic principles of implementation of the law enforcement function of the state are laid out; the author's position on the improvement of state policy in the field of law enforcement activities is presented; requirements for substantive restructuring of law enforcement agencies in Ukraine are revealed through the prism of current decisions of the European Court of Human Rights; the foreign experience of the administrative activity of law enforcement agencies in the countries of the Anglo-Saxon legal family and the countries of continental Europe is characterized with the aim of modernizing such activities in Ukraine; the author's vision of the legal nature of the service in the activity of law enforcement agencies is proposed; substantiated administrative and legal content of the principle of availability of services provided by law enforcement agencies in Ukraine; characterized legal provision of information and analytical research in the field of law enforcement activities; the system of building the activity of law enforcement agencies of Ukraine on the basis of integrity is given; the administrative and legal principles of the implementation of the principle of transparency in the activities of the heads of law enforcement bodies are revealed; proposed system of provisions for internal security and protection of law enforcement officers; updated in accordance with the modern doctrine of administrative law, the vision of the limits of democratic control and the prevention of interference (pressure) in the legitimate work of law enforcement agencies; characterized ways of ensuring guarantees and effective work of law enforcement agencies in the conditions of an unfavorable epidemiological situation; revealed challenges and needs for changes in the activity of law enforcement agencies of Ukraine during the war; formulated specific proposals regarding the improvement of the regulatory framework and practical activities of law enforcement agencies in Ukraine.

Keywords: administrative and legal support, law enforcement activity, law enforcement agencies, law enforcement function, law enforcement service, availability of law enforcement assistance (service), informatization, transparency, security, law enforcement reform.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ДО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ**
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.

Підп. до друку 23.10.2024 р. Формат 60×90/16. Папір офсетн.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 1,9. Тираж 100. Зам. № 9964.

РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 24–59–84.
Факс.: (0522) 24–85–44.
Е–Mail: mails@cuspu.edu.ua

